

Házasság
hete

evangélikus

Kerekes
Monika és
Madarász
Isti

23. oldal

élet

82. évfolyam, 7. szám
2017. február 19.

Olvass újságot határok nélkül!

Azonnal elérhető online lappiac

DIGITALSTAND

digitalstand.hu

A megújulás motorizált lendülete

A kamionnak sokkal inkább az a küldetése, hogy felhívja a figyelmet azokra a településekre, amelyek fontos szerepet tölthetnek be az európaiak hitéletében, és komoly hatással voltak

környezetükre. Sopron különösen fontos pont a reformáció számára Magyarországon, hiszen itt már 1522-ben lutheri szellemben prédikált egy szerzetes, majd 1565-ben itt alakult meg az első magyarországi evangélikus gyülekezet.

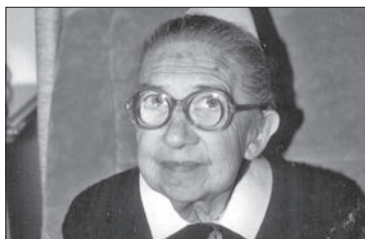
Vallomás a Luther-konferenciákról

Révfülöpön január utolsó hétvégéjén többször is elhangzott: „jubileumi Luther-konferencián” vagyunk együtt. Ez a jelzős szerkezet azonban most nem a lutheri reformáció

kezdetének emlékévére utalt, hanem arra, hogy idén tizedik alkalommal vehettünk részt ezen a fontos alkalmon. Persze senki sem gondolhatta, hogy az ötszázadik évforduló nem ad különleges feladatot, ízt és hangulatot is mostani együttlétünknek, de talán ugyanannyiszor emlegettük a tizediket, mint a fél évezredet.

Ancilla Domini

Százöt évvel ezelőtt, 1912. február 14-én született Túrmezei Erzsébet diakonissza költőnő, a Felső-Evangelikus Diakonisszaegyesület 1990. évi újraindulása utáni első főnöknője,

Balassagyarmat, Budapest-Józsefváros és Csömör díszpolgára. Országosan, sőt határokon túl is ismert személyisége volt a magyar nyelvű vallási irodalomnak.

A másik oldal

Égtájoló rovatunkban idén már csak a három – égtájakkal jelölt – magyarországi evangélikus egyházkerületből számíthatunk „püspökpublicisztikákra”, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház lelkes vezetője, Adorjáni Dezső Zoltán ugyanis sajnálatosul közölte, hogy – megsokszorozódott teendői miatt – a reformáció emlékében nem tud újabb jegyzeteket küldeni az ütemezett határidőkre. Ugyanakkor biztosított arról, hogy a jövőben rendszeresebben ellátják szerkesztőségünket híradásokkal, hiszen az emlékével náluk is felettebb gazdagnak ígérkezik programokban.

Magyarországi (egy)házunk táján közben már javában válnak valóra a reformáció kezdete ötszázadik évfordulójának jegyében eltervezettek.

Február első napjaiban egy nemzetközi összefogással útnak indított vándorkamion tisztelte meg két – egyházunk bölcsőjeként számon tartott – dunántúli településünket, hogy tudatosítsa: Sárosvárt és Sopront a reformáció európai városainak hálózatához tartozónak tekintik. A szóban forgó jármű látogatásáról tudósító összeállításunk elején említést teszünk a tehergépkocsi egyik oldaláról leolvasott feliratról, jóllehet annál is izgalmasabb a másik oldalon olvasható kérdés: „Do we change the world or does the world change us?” (Mi változtatjuk meg a világot, vagy a világ változtat meg minket?)

A szlogenszerű kérdés a jubileumi emlékével Wittenbergben nyíló reformációi vilákiállítására, valamint az elsősorban ott, illetve Berlinben és néhány további más németországi városban megrendezendő egyházi napokra, a Kirchentagra hívogat, ahová (lásd: 4. oldal) bennünket is szeretettel várnak. Ám hogy a kamion oldalán olvasható kérdés létjogosultságát érzékeltethessük, szabad legyen megemlítenem, hogy a Kirchentag szervezőinek egyik hírlevele konkrétan is invitálja a rendezvénysorozatra azokat a meleg (értsd: homoszexuális, lesbikus) párokat, akik a német egyházi napokon szeretnének áldásban részesülni májusban Berlinben...

Talán mondanunk sem kell, hogy ez a „meghívó” sem ötszáz évvel ezelőtt, de talán még ötven évvel ezelőtt sem lett volna értelmezhető. Ezzel szemben idén január 30-án a Norvég Evangélikus Egyház zsinata például „olyan eljárásról döntött”, amelynek értelmében – több skandináv evangélikus egyházhoz hasonlóan – náluk is lehetővé válik homoszexuális párok egyházi esketése.

Lehet, hogy öt év múlva a házasság hetének arca azonos nemű pár lesz?

● T. PINTÉR KÁROLY (jelenlegi) főszerkesztő

Beszélgetés a házasság hete idei nagyköveteivel

A fiatalok a házasságtól azért félnek, mert nem akarják feladni magukat, félnek az elköteleződéstől. Pedig nem hajtjuk rabigába a fejünket a házassággal! Mi azt látjuk, hogy szuper kis életünk volt külön-külön, jól elvöltünk, de amikor összekerültünk, jobb lett. Többek lettünk emberként, művészként. Nem adtunk fel magunkból dolgokat, hanem épp hogy kinyíltunk, kiteljesedtünk. Ehhez kellett a másik.

Láthatóan evangélikus

FOTO: MAGYARI MÁRTON

Lévai Tamás szoftverfejlesztő – Szeged. Vallásukat gyakorló szüleim által lényegében beleszülettem a gyülekezetbe. Fontosnak tartom a közösséget, szerintem annak nagyon nagy megtartóereje van. A hitemet igyekszem a magánéletemben is megélni. Ez azt jelenti, hogy minden problémámban és örömben Isten segítségét kérem. Nagyobb tolerancia van a gyülekezetben, mint máshol, ezért itt jobban fel is vállalják az emberek a problémáikat, mert tudják, hogy nem kell attól félniük, hogy ezért kinézik őket. A gyülekezet közösségében őszintebben beszélünk olyan témákról is, amikről máshol nem nagyon szokás. A magánélet kérdését is bátrabban és őszintebben tudjuk itt megosztani. Ha valaki például felhossa, hogy mi van vele a családban, az itt nem válik szégyenné, hanem meg tudjuk beszélni. Itt megértést kap az ember, ez nagyon nagy érték.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a lathatoan.reblog.hu és a [facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

HIRDETÉS

Lelkiszolgálat Háza – az elcsendesedés helye Piliscsabán

A Lelkiszolgálat Háza az a hely, ahol az emberek Jézus Krisztust személyes Megváltójukként megismerhetik. Elsősorban keresztény közösségeknek, szervezeteknek, gyülekezeteknek, ifjúsági és gyermekcsoportoknak ajánljuk házunkat. Ez a ház rendelkezésre bocsátását jelenti, külön szervezett program nélkül. Szolgáltatásunk megfelelő fizikai környezetet biztosít a Krisztus-központú alkalomhoz maximum ötvenhét fő részére. Ha Ön budapesti, akkor kevesebb mint egy óra alatt (autóval, vonattal – az állomás gyalog néhány perc – és busszal) a világ zajától távol eső oázisra talál, amely a lelki-testi felfrissülésre egyaránt jó lehetőséget kínál. Ha Ön vidéki, és olyan békés helyet keres csoportos alkalmához, ahonnan fővárosunk és a környék kulturális nevezetességei is könnyen elérhetők, a ház ehhez megfelelő lehet. Kérjük, látogasson el weboldalunkra (lszh.org), vagy kérdezze misszióvezetőnket: Hajdu Zoltán, telefon: +36-26/373-987; +36-30/946-8970; e-mail: gondnok@lszh.org. Továbbá ellátogathat Facebook-oldalunkra is: [facebook.com/lelkiszolgalathaza/](https://www.facebook.com/lelkiszolgalathaza/).

Oratio œcumenica

Istenünk, üres kézzel állunk meg előtted. Mindent, amit biztosan magunknak érzünk, csak egy pillanattig foghatunk. Mégis hálásan tartjuk kezünkben mindazt, amit ránk bízál.

Eléd visszük egyházadat, ahol a bizonytalan világban a biztosat szeretnénk látni, és olyan sokszor képtelesnek vagyunk kézben tartani bármit is. Erőnk, fantáziánk és szeretetünk határánál mutass új utat. Egyedül benned bízunk, Urunk.

Eléd visszük a teremtett világot. Minden, amit uralmunk alatt érzünk – föld, levegő, víz –, kezünk nyomától szenved. Tégy minket eszközeiddé és kertet munkásaivá. Add, hogy szebb, jobb és igazabb világban élhessünk hazánkban és az egész földön. Áldd meg a fejlődést, hogy ne félnünk kelljen az alkotó emberi kezektől, hanem kiteljesíthessük a ránk bízott világot. Engedd, hogy keze munkájában örömet találhasson minden ember.

Eléd visszük céljainkat. Szent kezed mutasson utat számunkra, hogy neked tetsző döntéseket hozzunk közösségeinkben. Adj értelmet minden életnek. Ne engedd, hogy bárki is feleslegesnek érezze magát. Legyél mindenki-vel a legkisebttől a legidősebbig. Mindenki-vel, aki egyedül van, és úgy érzi, ő senkinek nem számít. Tégy minket embereiddé, hogy feljűk fordulva társaik legyűnk.

Eléd visszük legszorosabb kapcsolatainkat: családokat, párokat, barátokat. Kezűnket a szeretet eszközevé tedd a fájdalom eszköze helyett. Ne engedd, hogy ember emberre kezdet emeljen. Légy minden otthonban, hogy béke legyen. Légy minden gyülekezetben, hogy béke legyen. Légy minden városban és faluban, hogy béke legyen. Légy minden országban és az egész világon, hogy béke legyen.

Urunk, köszönjük, hogy te a mélyből is felemelsz, az utolsóhoz is odamész, a kirekesztettet is átkarolod. Tégy minket kezeddé, amely átkarol, simogat, és békét teremt kegyelmed által. Hallgass meg minket, kérünk! Ámen.

Hatvanad vasárnap – 2Kor 12,1–10

Mennyi az elég?

Az életednek van egy titkos csúcsa,
Vezetnek hozzá szent véletlenek,
Jaj, hogy leszállni kell, jaj, hogy nem adhatsz
A pillanatnak örökéletet!
S botlasz újra sok rögs, buta úton. –

De mindegy. Egyszer fenn voltál a csúcson.
(REMÉNYIK SÁNDOR: „Tündérfok” – részlet)

A hiteles élmény. Az életünkben különleges szerepet töltenek be az idézett versrészletben is említett „titkos csúcsok”. Értéküket talán éppen az adja, hogy nehéz szavakban kifejezni, nem lehet részekre szaggatni, sem értelmezni őket. Ám a hatásuk életre szóló.

Pál apostol sokáig hallgat, pedig csodálatos, semmi máshoz nem hasonlítható élményben volt része: Isten közvetlen közelébe került. Tizennégy éven át hordozta magában az élményt, aztán egy kívülről jövő kényszer – apostoli hitelességének megkérdőjelezése – miatt mégis beszélni kezdett róla. Azonban visszafogottan. Feltűnő, hogy semmit sem mondott el a hogyanról, sem arról, amit látott vagy hallott.

Keresztény életünk hatékonyságán gondolkodva iránymutató az apostol szava. A tanúskodás alapja nem a különleges istenél-mény. Bizonyára ezért sem megy bele Pál a részletekbe. Nyilvánvaló számára, hogy Isten cselekedett benne, hatással volt hitére, életére, de apostolságának, igehirdetésének nem ez áll a középpontjában. Tudja, hogy a hallgatót ez nem segíti, nem viszi Isten közelébe. Ehhez másra van szükség.

A hiteles erőtlenség. „Legszívesebben [...] az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem.” Az apostol a személyes istenél-mény felelevenítése után gyorsan áttér a gyengeségére. Nem az erejével bizonygatja apostolságát. Éppen ellenkezőleg, a sebezhetőségével: „...tövis adatott a testembe...” Sokféle elmélet született arra nézve, hogy mit fejez ki a tövis. Az azonban biztos, hogy nagy fájdalommal járó betegség, olyan nyomorúság, amellyel együtt kell élnie, amely kimeríti őt, megnehezíti az életét. Lehet, hogy eddig a korinthusiak előtt tünetmentes volt, vagy csak kevesen érzékelték, hogy valami gyötri, de most, amikor azért küzd, hogy elfogadják, kimondja: erőtlenként áll Isten szolgálatában. Nagyön erős kifejezést használ, megszemélyesíti a testébe adatott tövist: „...a Sátán angyala, hogy gyötörjön, hogy el ne bízakodjam.”

Kétségkívül jobban mutatna Isten országának hirdetésében egy olyan küldött, aki erőből duzzad, aki a tökéletességet reprezentálja. De Isten pedagógiája más. Újra és újra rá kell döbbernünk, hogy nélküle semmik vagyunk, a hitelességünk titka nem a tökéletességünkben keresendő. Mérei Ferenc pszichológus gondolata megszívlelendő: „Az életben nem kell mindig jól járni! Aki azt a belső kényszert el tudja engedni, hogy neki minden helyzetből győztesen és nyertesén kell kikerülnie, annak nagy lesz a belső szabadsága. Ez a hiteles élet titka!” Pál apostol sza-

va mélyebb szintet érint: a sebezhetőségünkben és a törekenységünkben Krisztus által Isten van jelen. Ő a belső szabadságnál is többet ad: bizalmat és a szív békességét.

A hiteles erő. A sok csodát átél apostol háromszor is csodáért, szabadulásért, gyógyulásért könyörög. Tudja jól, hogy minden könnyebb lenne a tövis nélkül. Alapvető emberi vágyunk, hogy se magunkat, se a szeretteinket ne kelljen a szenvedés poklában látni. A háromszoros imádság mögött mekkora bizonyosság, hit és erő munkálkodhatott, és a tövis mégis megmaradt! „Az imádság nem azért van, hogy befolyásolja Istent, hanem hogy megváltoztassa az imádkozó embert” – mondja Kierkegaard. Az apostol szava nem pusztán vigasztaló szó, hanem a reménység ígéje. „Emiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék az el tőlem. De ő ezt mondta nekem: Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz.”

REMBRANDT: PÁL APOSTOL AZ IRÓASZTALNÁL, 1629–1630

E világ felől nézve nem hallgattatott meg az imádság, válasz azonban érkezett rá. A tövis megmaradt, de hordozóját már Isten ereje járja át. Ő tudja, hol vannak a határaink, és azt is, hogy mennyi számunkra az elég. Ezért biztosak lehetünk abban, hogy valahányszor szembenézünk tehetetlenségünkkel, erőtlenségünkkel, akkor mi is átéljük a csodát: „Elég neked az én kegyelmem...”

• BARANYAYNÉ ROHN ERZSÉBET

Imádkozzunk! „Még egyet kérek, Istenem, / Hogy tarts meg mindig nálad, / És ne engedj elcsüggednem, / Ha gonosz lélek támad. / Biztass: »Ne félj!« Védj és segélj! / Kelj híved oltalmára! / Így is teszel. Velem leszel, / S én áment mondok áldva.” (EÉ 332,4) Ámen.

Idén is lesz Kirchentag

Elmondjuk, hogyan lehet jelentkezni

2017-ben ismét lesz Kirchentag (német protestáns egyházi napok) Németország fővárosában, Berlinben és a reformáció városában, Wittenbergben; a jubileumi, reformációi évre való tekintettel a programok egy részét Luther városában rendezik meg. A Kirchentag szervezői március 1-ig várják azok jelentkezését, akik szállást is igényelnek. A szállás családoknál vagy közösségi termekben (iskolai osztálytermekben) lehetséges. Honlap: kirchentag.de.

Program:

Május 24–27. (szerda–szombat), Berlin:

Nyitó istentisztelet, bibliatanulmányozás, pódiumbeszélések, lehetőségek piaca (többségében Berlinben, egy-egy alkalom Wittenbergben).

Május 27–28. (szombat–vasárnap), Wittenberg:

Ünnepi hétvége Wittenbergben. Szombat este a fények éjszakája programokkal indul, vasárnap 12 órakor közös ünnepi istentisztelet kezdődik, lesz reformációi piknik és számos koncert. Aki szeretne, ott is aludhat Wittenbergben, de csak a szabad ég alatt, hálósáokban. Egyébként a szállás Berlinben lesz. Részletes program a honlapon található majd márciustól.

Költségek:

- belépődíj: 26 euró • szállásdíj: 21 euró.

Fontos tudnivaló: Van lehetőség a szállásdíj elengedésére! Ha gyülekezetek vagy magánszemélyek rövid levelet írnak ezt kérve – magyarul – a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Ökumenikus és Külügyi Osztályának, Cselovszkyné dr. Tarr Klárának címezve, a listát az osztály február végén továbbítja a Kirchentag szervezőinek. Mindentől függetlenül a jelentkezők jelölik be, hogy kérnek szállást, még akkor is, ha a Kirchentag szervezői kiszámlázzák a szállásdíjat. A befizetés előtt a külügyi osztály tisztázza,

hogyan kinek engedték el a díjat. Kérjük, keressék az osztályt a kulugy@lutheran.hu címen vagy a 20/365-6573-as telefonszámon.

Jelentkezés:

- Regisztráció után online. Regisztrálni a kirchentag.de oldalon a Mein Kirchentag menüpont alatt lehet a Registrieren fülre kattintva. (A megadott e-mail-címre megerősítő link jön, amelyre rákattintva már be is jelentkezhetünk a jelszó megadásával és az einloggen szóra kattintva.)
- Egyéni regisztrációra és csoport regisztrációjára is lehetőség van.
- A jelentkezésnél a Förderkarte bejelölését javasoljuk.

Jelentkezési határidő:

- **2017. március 1. (szerda) a szállást is igénylők számára.**
- 2017. március 1. – május 10. között is lehet jelentkezni, szállás biztosítása nélkül és plusz öt euró felárral.

Ha a regisztrációnál és/vagy a jelentkezésnél segítségre van szükségük, kérjük, írjanak az ildiko.domokos@lutheran.hu címre, vagy hívják a 20/365-6573-as számot. Ha a fizetendő szállásdíj támogatásához kívánnak segítséget kapni, akkor szintén a megadott elérhetőségeken, illetve a kulugy@lutheran.hu e-mail-címen tudnak kapcsolatba lépni a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Ökumenikus és Külügyi Osztályával.

A megújulás motorizált lendülete

„Láthatok úgy előre, hogy visszafelé nézek?” – szabad fordításban így szól a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulója alkalmából múlt év novemberében Genfből útra kelt kamion egyik oldalán olvasható kérdés (*felső képünk*). A Németországi Protestáns Egyház (EKD), valamint a Svájci Protestáns Egyházszövetség és az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE) közös projektjének keretében Európa tizenkilenc országába látogat el a jármű, egy-két napot állomásozva a reformáció szempontjából fontos városokban, szám szerint hatvanhétben. Egyfelől hogy az ott élőket emlékeztesse örökségük értékeire, másfelől hogy az út végeztével – a Wittenbergben május 20-án nyíló reformációi világkiállításon – a lehető legszélesebb nyilvánosság elé tár-

hassa a protestáns Európa hálózatát, emblematikus településeinek múltját és jelenét. Aligha vitatható pozitív hozadéka e projektnek, hogy a múltidézés apropója minden közösséget önvizsgálatra kell, hogy készítsen, de a vándorkamion oldalán provokáló kérdés persze vélhetően Wittenbergben is nyitott marad... A huszonnyolctonnás „motorizált installáció” a jubileumi esztendő ötödik hetében járt Magyarországon, ahol a reformáció emlékévért „A megújulás lendülete” szlogen hirdeti. Január 31-én Debrecenben, február 3-án Sárváron, 4-én és 5-én Sopronban igyekeztünk rögzíteni, hogy a reformáció európai városa címmel kitüntetett kálvinista, illetve lutheránus településeken mi mindenre mozgósított látogatásával a protestáns vándorkamion.

Debrecen

Sárvár

Sopron

Január 31., Debrecen

Mire az ónos esővel dacoló InterCity szerelvény menetrend szerint begördül a debreceni nagyállomásra, a krónikás már pernyi pontossággal összeállíthatta aznapi programját: 9 órától a vándorkamion köszöntése a Nagytemplom előtt; 10-től a Debrecen patrónusaként is számon tartott Bethlen Gábor fejedelemre emlékező kamarakiállítás megnyitása a Déri Múzeumban; 11-től a Kustár Gábor művész-tanár festette freskók „leleplezése” a Debreceni Református Kollégium felújított általános iskolájának folyosóin; 14 órától ünnepi istentisztelet a Nagytemplomban... Aztán, ha jut rá közben idő, lehet magunkat „idegenvezettetni” a kálvinista Róma református emlékhelyein, bekapcsolódni a bibliaolvasó nap folyamába, bizonyágtételeket hallgatni a református egyház társadalmi szolgálatait bemutató műsorsátorban vagy egy másik sátorban ismerkedni a református szeretetszolgálat megannyi munkaágával. És talán még abba a bizonyos kamionba is sikerül bekukkantani.

A nagyállomásonál a tudósító örömmel konstatálja, hogy kiderült az ég, de a vilamoson egyet kell, hogy értsen vele utazó lutheránus hittestvérével, Ódor Lászlóval, hogy – úgymond – „kutya hideg van”. A volt nagykövet és fasori gimnáziumigazgató egyébiránt a református zsinati hivatal külügyi irodáját vezető fia invitálására látogat az eseményre, és a krónikással

Az ünnepi istentisztelet igehirdetője dr. Bogárdi Szabó István püspök volt

egyetemben lepődik meg azon, hogy – a „kutya hideg” ellenére – mennyien (több százán) népesítik be a Nagytemplom előtti térséget. Márpedig a „kamionköszöntő” alkalmával sokan lépnek a mikrofon elé. A külföldi vendégek szavait Ódor Balázs tolmácsolja – mi pedig éltetjük a protestáns ökümenét...

A melegedőként is szolgáló sátraktól eltekintve három „látványelem” a Kossuth térre merő véletlenségből tévedők figyelmét is garantáltan felhívja. Mindenekelőtt maga kamion, amely nemcsak a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulóját hirdeti kívül-belül, hanem a jubileumi

emlékvén tartandó programokat, így a májusi Kirchentagot, a Berlinben, Wittenbergben és néhány további németországi városban megrendezendő egyházi napokat is.

A tekintetet vonzó másik térelem egy fából faragott díszkapu, amelyet Égerházi László faragó művész készített kifejezetten a jubileumi emlékvén református megnyitójára. A templomlépcső fölött feszülő hatalmas kivetítő is magára vonja a figyelmet. Időről időre látható rajta az a mintegy ötperces bemutatkozó film is, amelynek elkészítésére a vándorkamion ötletgazdái kértek fel minden, a reformáció európai városai hálózatába választott te-

FOTÓK: BARCZA JÁNOS

A reggeli áhítatot követően dr. Fekete Károly, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke köszöntötte a jubileumi emlékvén református megnyitójára összegyűlteket a debreceni Nagytemplom előtt

lepülést. Cséke Zsolt rendező rendkívül látványos filmtervének megvalósítására a Magyarországi Református Egyház mintegy nyolcmillió forintot áldozott.

Hosszan lehetne (és illene) méltatni testvéregyházunk tartalmas programokban gazdag, egész napos rendezvénysorozatát, de hogy megértsük, miért tudott egy kedd délutáni istentiszteleten színültig megtelni a háromezer ülőhelyet kínáló debreceni Nagytemplom, ideje elárulnunk, hogy január 31-én valójában születésnapját is ünnepelte a Tiszántúli Egyházkerület, illetve a Magyarországi Református Egyház. Négyszázötven évvel ezelőtt, 1567-ben itt, Debrecenben tartatott az az alkotmányozó zsinat, amelynek résztvevői kinyilvánították önálló egyházzá szerveződésük szándékát – a *Második helvét hitvallás* tanaival alapján.

Református testvéreink tehát – határon túli püspökeik s mintegy negyven, még távolabbról érkezett lelkészi előjáró részvételével – a „reformáció megreformálását” is ünnepelték ezen a napon, jóllehet Hafenscher Károly kormánybiztos, Lackner Pál, a püspöki tanács titkára és mások személyében evangélikus lelkészek is jelen voltak az eseményen, amelyen egyébként az Emberi Erőforrások Minisztériumát a római katolikus Soltész Miklós egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár képviselte.

A krónikás azért feljegyezte, hogy bár a reformációi vándorkamion Kálvin városából, Genfből indult útjára 2016. november 3-án, végállomása 2017. május 20-án Wittenbergben, Luther városában lesz. ●

A magyarországi helyszínek előtt Erdélyben járt kamiont két sofőr vezeti felváltva, akik a kiállítóterem technikai felállításáért is felelősek. Johannes Göring turnémenedzser koordinálja az ügyeket, levelezik a helyszínekkel. Ő végzett dzsessz-zongorista, Berlinben él magyar barátnőjével. November óta utazik a járművel, és csak karácsonyra ment haza hat napra a családjához. „Eddig minden városban nagyon pozitívan fogadtak bennünket – mondja. – Sokszor olyanok is érdeklődnek, akik nem egyháztagok, sőt egyáltalán nincsen kapcsolatuk a kereszténységgel!”

Február 3., Sárvár

A kálvinista Rómából a magyar Wittenbergbe – Sárvárra – csütörtök délután érkezett meg a reformációi kamion, s mintegy másfél órás procedúra után fogadóképesé is tették a kiállítótermet. Gyarmati István helyi evangélikus lelkész, Kondora István polgármester, Ágh Péter országgyűlési képviselő és Rostáné Piri Magda esperes üdvözölte a mozgó kiállítás személyzetét, majd Johannes Göring, a kamion projektvezetője

Fiatlok a Sylvester-féle Újszövetség-fordítás tárlója előtt

számolt be küldetésük addigi tapasztalatairól. Ezután vacsorára került sor, ahol a polgármesteren kívül Horváth Zsolt gyülekezeti felügyelő és Szentgyörgyi László református lelkész is köszöntést mondott.

A környékbeli gyülekezeteket és érdeklődőket is megmozgató programok másnap szerveződtek a jármű köré. Gyarmati István lelkész elmondta, hogy jelenleg a közel tizenötezer lelket számláló Sárvár lakosainak mintegy tíz százaléka evangélikus, de erre a napra egyfajta búcsújáró helyé vált a város. Számos gyülekezetből, több szomszédos egyházmegyéből is érkeztek hívek, hogy a reformáció helyi és globális történetével is megismerkedjenek. A programok öt helyszínen zajlottak.

A Nádasdy Ferenc Múzeumban kialakított bibliateremben helyezték el – az egykori nyomdagép hasonmásának közelé-

ben – Sylvester János Újtestamentum-fordítását. Hafenscher Károly evangélikus lelkész, a kormányzati Reformáció Emlékbizottság miniszteri biztosa Szemerei Jánosnak, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspökének jelenlétében adta át Kondora István polgármesternek a városban 1541-ben készült magyar nyelvű őnyomtatvány egyik eredeti példányát, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára ajándékozott a magyar reformáció egyik bölcsőjének.

Sylvester *Újszövetsége* abban az évben jelent meg, amikor a török elfoglalta Budát.

A Magyar Királyság szétesett, s az ország egységét csak kulturális és szellemi értelemben lehetett megtartani. Ezt a lelki egységet testesíti meg Sylvester János munkája, amelynek kiadását a Nádasdyak tették lehetővé Sárváron. „Erasmus és Luther programját folytatta Sylvester János, hogy a nép kezébe adja a Szentírást, hogy azt bárki olvashassa és megérthesse. Az egész egyház, az egész társadalom megújulását hozta ez magával” – hangsúlyozta beszédében Hafenscher Károly.

Sylvester János 1526–27-ben Krakóban, majd Wittenbergben tanult, 1534-ben került Nádasdy Tamás nádor szolgálatába, akinek sárvári udvara ekkor a részekre szakadt ország kulturális és szellemi központja volt. 1543-ig tanított is itt, nyomdát vezetett, és lefordította az *Újszövetséget*. „Az így megújított magyar nyelv volt az, amely a török uralom alatt közös hazát teremtett, messze túl a politikai realitások között és fölött. ▶

FOTÓK: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Ma is vannak értékeink, így az anyanyelvünk, amely összeköt bennünket, élünk a múlt értékeivel és a jelen kincseivel” – zárta gondolatait a miniszteri biztos.

Mérföldkőnek nevezte a múzeum életében a Sylvester-féle Biblia Sárvára kerülését Takács Zoltán múzeumigazgató, aki ezután részletesen ismertette az *Újszövetség* fordításának történetét.

„Régen a bibliai szent tekercseket nem tárgyként kezelték, hanem személyként. Amikor a szent iratok előregedtek, szabályos temetést rendeztek számukra a genizákban” – kezdte köszöntőjét Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke. Utalt arra is, hogy a későbbi korokban, így a reformáció idején készült könyveknek is megvan a saját történetük. Sajnos voltak olyan időszakok, amikor Bibliákat is égettek, pusztítottak. Csoda, hogy négyszázhathatvan év múltán a sárvári *Újtestamentumból* még több mint húsz található a világon. Sárvára ezért is ritkaság és felbecsülhetetlen érték került, amely korábban is a lelki erősítést szolgálta, és reménység szerint a jövőben is ezt fogja szolgálni – mondta a püspök.

A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulója alkalmából Kárpát-medencei alkotóknak kiírt fotópályázat díjnyertes ké-

peiből rendezett országos vándorkiállítás is az ünnepi alkalomhoz kötődően érkezett Sárvára (*képünkön*). A Biblia leleplezése után ezt, *A megújulás lendülete* című kiállítást ajánlotta a közönség figyelmébe Eifert János fotóművész a művelődési központ folyosói galériájában. Szavait a kőszegi evangélikus szakközépiskola rövid reformációi műsora vezette be, mintegy intonálva a tárlat ihlető közegét.

A nap folyamán a Luther Márton életét feldolgozó, Richly Zsolt és Lackfi János nevével fémjelzett rajzfilmet lehetett megtekinteni a gyülekezeti teremben, valamint dr. Wágner Szilárd orgonaművész koncertjére került sor az evangélikus templomban, Vörös Krisztina karvezető, énekmagyar szakos tanár közreműködésével.

Este a Nádasdy-várban a város vezetése a vendégek tiszteletére díszvacsorát adott, melyen Kondora István polgármester mellett a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Ökumenikus és Külügyi Osztályát vezető Cselovszkyné dr. Tarr Klára, valamint az Európai Protestáns Egyházak Közösségének (GEKE) elnöke, dr. Michael Bünker osztrák evangélikus püspök mondott köszöntőt. Az utóbbi egyúttal átadta a város vezetőjének azt az emléklapot, amely tanúsítja, hogy Sárvár a reformáció európai városainak hálózatához tartozik. ●

Február 4–5., Sopron

A történelmi évszázadokra visszatekinthető kamion a hétvégén a soproni Széchenyi tér sarkára is begurult, apróbb fennakadásokat okozva a város közlekedésében. A jármű kivetítőin a kontinens városainak reformációhoz kötődő értékeiről látható hallhattak összefoglalókat az érdeklődők. Hazánkat Debrecen, Sárvár és Sopron bemutatkozó filmjei képviselték, de a kami-onos látogatáshoz kapcsolódóan számos programot is szerveztek a hűség városának evangélikusai.

Szombaton a kora délutáni órákban kezdődött megnyitón köszöntőt mondott Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület lelkészi vezetője. „Nem is annyira a kamionon belül van a fontos üzenet, hanem inkább azon kívül – mondta a püspök. – A kamionnak sokkal inkább az a küldetése, hogy felhívja a figyelmet azokra a településekre, amelyek fontos szerepet tölthetnek be az európai hitéletben, és komoly hatással voltak környezetükre.”

Sopron különösen fontos pont a reformáció számára Magyarországon, hiszen itt már 1522-ben lutheri szellemben prédikált egy szerzetes, majd 1565-ben itt alakult meg az első magyarországi evangélikus gyülekezet. Az ellenreformáció alatt, az 1670-es években megesett, hogy Sopron volt az egyetlen hely az országban, ahol evangélikus istentiszteletet tartottak. Mégpedig az Eggenberg-házban. „Sopronban ma már újra komoly evangélikus közösség működhet, iskolák, szeretetotthonok vannak. Isten gyermekeiként szabadon végezhetjük küldetésünket” – mondta a püspök, és reményét fejezte ki, hogy a jubileumi emlékévben is mindenki gazdagodni fog a reformáció ajándékaiból.

A kamiont útnak indító Németországi Protestáns Egyház (EKD) képviselőjében Aleida Siller ismertette a projektet, amely nemcsak országokon, hanem felekezeten is átívelő kezdeményezés, hiszen az evangélikus, a református, az uniált, sőt az anglikán egyház is érintett benne.

A helyi önkormányzat részéről Tóth Éva képviselő mondott köszöntő szavakat, örömmel fejezve ki, hogy a soproni városközpont is helyet adhat a kamionnak, ezzel mintegy megszívlelve Pál apostol újszövetségi taná-

Aleida Siller lelkésznő az EKD-t képviseli: „Azért Genfben kezdődött az út, mert ott működik az Egyházak Világtanácsa, a Lutheránus Világszövetség és a Svájci Református Egyházszövetség központja. Tehát elmondhatjuk, hogy korunk egyik reformátori központjából indultunk el.”

csát: „...hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő...”

Holger Manke lelkész a helyi evangélikus közösség nevében köszöntötte a német ajkú egybegyűlteket – a határokon túlról, Ausztriából és Németországból érkezettek is –, majd megnyitotta a bejárást a kamionba, amelynek tetejéről a Brass Brothers szolgáltatott hívogató térzenét.

A Berzsényi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnázium és Kollégium épületében – korosztálytól függetlenül – felkereshettek az érdeklődők egy „szabadulósobát”. Az ebből való kijutás feltétele Luther Márton végrendeletének felkutatása volt. Az ötletgazda, Karné Bánfalvi Katalin elmondta, hogy az általuk kifejlesztett játékos feladatsort ezentúl az evangélikus egyház különböző rendezvényein is ki lehet majd próbálni.

A nap folyamán a városban magyar és német nyelvű idegenvezetéssel segítettek a megismerkedést Sopron protestáns emlékhelyeivel, a történelmi háttérrel. Kiemelt helyszíne volt e sétáknak az Eggenberg-ház, a Lackner-ház és természetesen az evangélikus templom, valamint mögötte a gyülekezeti házban berendezett evangélikus múzeum.

Vasárnap reggel előbb német nyelvű istentiszteletet tartottak az evangélikus templomban, amelyen dr. Michael Bünker szolgált igehirdetéssel. Az Európai Protestáns Egyházak Közösségének elnöki tisztét is betöltő osztrák püspök 2Móz 3,1–14 alapján tartott prédikációjában emlékeztetett rá, hogy az exodus története egy

FOTO: KOCSÁN KRISZTIÁN

A kamion kiállítótere belülről

szabadulás története, s mint ilyen a reformációban újra aktuális lett. „Mózes a csipkebokorban találkozott Istennel, mi pedig akkor láthatjuk Istent, ha Jézussal találkozunk. Istennel való találkozása után Mózes felismerte küldetését. Mi vajon tisztában vagyunk-e a feladatunkkal?” – tette fel a kérdést a lelkészi vezető.

A liturgiában dr. Fabiny Tamás püspök és Cselovszkyné dr. Tarr Klára, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Ökumenikus és Külügyi Osztályának vezetője is közreműködött.

A német nyelvű istentisztelet végén a szolgálattevők úgyszólván a templomajtóból fordulhattak vissza a magyar nyelvű istentisztelet megtartására, amelyen viszont egyházunk külügyekért felelős püspöke, Fabiny Tamás prédikált. A Lutheránus Világszövetség egyik alelnöki tisztét is

betöltő lelkészi vezető – Gal, 5,1 alapján – arra biztatott: „Éljünk a Krisztusban való szabadság lehetőségével!”

Míg a 9 órakor kezdődött alkalmon Fabiny Tamás köszöntötte – németül – a gyülekezetet, addig a 10 órakor kezdődött ünnepi istentiszteleten Michael Bünker üdvözölte a megjelenteket, és e templomi együttléten nyújtotta át Tóth Éva önkormányzati képviselőnek azt a bizonyos emléklapot, amellyel az Európai Protestáns Egyházak Közössége tanúsítja, hogy Sopron is a reformáció európai városa.

A gyülekezet számos tagja vonult át eztán a Széchenyi térre, hogy elbúcsúzzon az útnak felénél járó vándorkamiontól, s hogy – legalább önmaga számára – választ próbáljon adni az oldalán virító kérdésre: „Láthatok úgy előre, hogy visszafelé nézek?” ●

HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA (Sárvár, Sopron)

T. PINTÉR KÁROLY (Debrecen, Sopron)

FOTO: T. PINTÉR KÁROLY

Fabiny Tamás, Michael Bünker és Holger Manke – két istentisztelet között

Kéthetes váltásokban mindig nyolc fiatal önkéntes tart a kamionnal, akik között barátságok, olykor szerelmek is szövődnek. Kevin is itt találta meg barátnőjét, Franciskát. Pár hónapja együtt is járnak, és úgy kéri a beosztást, hogy minél többet együtt lehessenek az úton – meséli a fiú. A lány a német uniált egyházban az evangélikus felekezethez tartozik. „Azt gondolom, a jubileum új lendületet adhat, hogy egy új reformáció kezdődjék el az egyházban” – mondja.

Az *Evangélikus.hu* oldalon további fotók és videóriportok találhatók.

A világosság ragyog a sötétségben...

(Jn 1,5)

Gáncs Péter püspök
Déli Evangélikus Egyházkerület

A reformáció lángja

Aképen látható, „szlovákul prédikáló” olajmécsest Miloš Klátik püspök testvéremtől kaptam december 18-án, amikor a gömöri egyházmegye reformációi ünnepségén magyarázva prédikálhattam a rozsnyói templomban. A beszédes ajándékon olvasható rövid igevers remekül summázza a reformáció lényegét: „A világosság a sötétségben fénylik...” (Jn 1,5) S hogy ezt a tömör reformációdefiniációt éppen egy olajmécsest hirdeti, az lehetőséget kínál arra, hogy komolyan végiggondoljuk, mit is jelent számunkra a reformáció lángjának hordozása és továbbadása.

A legfontosabb bibliai kapcsolópont az első pünkösd csoda lángnyelveinek üzenete. Emlékszem, hogy gyermekként különösen is megmozgatta a fantáziámat a pünkösd történetet ábrázoló képeken megjelenő, „lángoló hajú” apostolok olykor kissé bizarr képe... Hitoktatónk igyekezett megmagyarázni a csoda lényegét: nem a tanítványok haja lobbant lángra, hanem az értelmük világosodott meg, a szívük forrósodott át. Pontosan úgy, ahogy a

Ha nem csupán üres lózung a „solus Christus”, hanem valóban ő a centrum, ő a forrás, ha őt hirdetjük és követjük, akkor van esélyünk arra, hogy hálát adjunk közös Urunk egyházújító munkájáért, akár más felekezetekkel együtt, beleértve katolikus testvéreinket is.

Mester megígérte az övéinek: „A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.” (Jn 14,26)

Valójában ez a csoda ismétlődik meg azóta is nemzedékről nemzedékre ott és akkor, ahol és amikor őszintén keressük a sötétben felragyogó fényt, Jézust Krisztust, a világ világosságát, és az ő biztatására segítségül hívjuk a Szentlelket, akinek görög neve, a Paraklétosz igen gazdag tartalmat sűrít magába: ő lehet ma is a mi Vigasztalónk, Bátorítónk, Szószólónk...

Luther így vall erről a *Kis kátában*: „Hiszem, hogy a saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által, ő világosított meg ajándékaival...”

Ugyanakkor fontos, hogy a felülről beragyogó világosságban azt is tisztán lássuk, hogy amint az első pünkösd Krisztus-ünnep volt – hiszen róla tettek bizonyosat az apostolok a Lélek erejével –, úgy a reformáció is Jézus Krisztust hirdető ünnep. Örömmel hallottam a révfülöpi Luther-konferencia nyitó előadásában, hogy ez az év több mint Luther-év, több mint a reformáció jubileumi éve: 2017 – Krisztus-év!

Ha nem csupán üres lózung a „solus Christus”, hanem valóban ő a centrum, ő a forrás, ha őt hirdetjük és követjük, akkor van esélyünk arra, hogy hálát adjunk közös Urunk egyházújító munkájáért, akár más felekezetekkel együtt, beleértve katolikus testvéreinket is.

Mindez nem rajongás, hiszen bárki kézbe veheti a katolikus–evangélikus kiengesztelődési folyamat friss gyümölcsként Walter Kasper bíborosnak, a Keresztény Egység Pápai Tanácsa egykori vezetőjének magyarra is lefordított könyvét, amelynek címe *Luther Márton – Az ökumené jegyében* (Vigilia Kiadó, 2016).

Reméljük, hogy a könyv záró mondataiban megszólaló profétai hang valósággá lesz a közeljövőben: „2017-ben már az egység útján járunk, és nem a szétválásén, mint 1517-ben. Ha van bátorságunk és türelmünk, végül nem csalatkozunk. Csak dörzsöljük majd a szemünket, és hálással csodálkozunk, mit indított el Isten Lelke, talán egészen másképp, mint ahogy magunkban elképzeltük. Ebben az ökumenikus perspektívában 2017 esélyt jelenthetne mind a protestáns, mind a katolikus keresztények számára. Élünk vele. Mindkét egyháznak jót tenne, sok embernek, akik várnak rá, s a világnak is, amelynek különösen is szüksége van közös tanúságtételünkre.”

A közös tanúságtétel zárandokújtán újabb fontos lépést tehetünk majd meg együtt a déli kerület tavaszi misziói napján, amelynek hívogató programtervezetét már olvashatjuk a magazin hátsó borítóján. A bonyhádi sportcsarnokban szeretnénk folytatni azt a párbeszédet, amelynek novemberben a pannonhalmi apátság adott otthon, ahol Asztrik főapát felkérésére együtt zártuk be a Szent Márton-évet, és nyitottuk meg a reformáció évét, ha úgy tetszik: a „másik Márton” évét.

Reménység szerint 2017 valóban Krisztus-év lesz, amelyben az ő fénylő világosságában újra meglátjuk egymásban a testvért és a szolgatársat közös küldetésünk hűségese betöltésére. Erről prédikál az olajmécsest igéje, amely az új bencés fordításban így bátorít: „A világosság ragyog a sötétségben, és a sötétség nem tartóztatta fel.” ●

Reménykedő vallomás a Luther-konferenciákról

500 + 2 × 10

Révfülöpon január utolsó hétvégén többször is elhangzott: „jubileumi Luther-konferencián” vagyunk együtt. Ez a jelzős szerkezet azonban most nem a lutheri reformáció kezdetének emlékévére utalt, hanem arra, hogy idén tizedik alkalommal vehettünk részt ezen a fontos alkalmon. Persze senki sem gondolhatta, hogy az ötszázadik évforduló nem ad különleges feladatot, ízt és hangulatot is mostani együttlétünknek, de talán ugyanannyiszor emlegettük a tizediket, mint a fél évezredest. De tartozom még a második tízes magyarázatával is. Örömmel említhetem meg a záró istentisztelet előtt, hogy az istentiszteletünk rendjét előíró Liturgikus könyv és a kezünkben lévő Gyülekezeti liturgikus könyv rendszeres használatra szánt kiadásai is tízévesek. Hiszem, hogy ez sem csak az én csendes privátörömöm volt.

Ez évi Luther-konferenciánk programja előzetesen megjelent egyházi sajtóinkban, s az elhangzott előadások is minden bizonnyal elérhetőek, részben vagy egészen olvashatók lesznek. Ezért amikor a főszerkesztői felkérésre igent mondtam, akkor arra gondoltam, hogy nem alkalmi tudósítást írok az idej konferenciáról, hanem valami vallomásfélét elkötelezett evangélikusságomról és a Luther-konferenciákról általában. Ezt nem lesz nehéz megtennem, mert szeretem ezeket a konferenciákat. Igen, így a leghelyesebb mondanom: szeretem – és számos más, naptárunkat talán túlságosan is megterhelő evangélikus egyházi program, konferencia és táborozás között a legfontosabbnak tartom – őket.

Érzem, hogy ezt a mondatomat, az éppen aktuális reformációi emlékévtől függetlenül is, meg kell indokolnom. Erre teszek most rövid kísérletet. Mégpedig azért, mert több évtizedes lelkészi és bő egy évtizedes püspöki szolgálatom tapasztalatai alapján úgy látom, hogy evangélikus (lutheránus?) voltunkról szóló vallomásaink gyakran kimerülnek a „nem”-mel kezdődő meghatározásban, tudnillik hogy „nem vagyok római katolikus”, vagy a helytelenül nagyvonalú „protestáns vagyok”-ban. Ezért szükséges, hogy egyre

többen megértsük a Luther-konferenciák leckéjét, és Isten iránti hálával és örömmel valljuk magunkat „wittenbergi katolikus”-nak. Bízom benne, hogy olvasóink nem értik félre ezt a mondatot. Azt pedig, aki meghökken rajta, arra kérem, ne mulasszon el jelentkezni a következő Luther-konferenciára...

★

Luther Márton személye és műve elsősorban a lutheri reformáció egyháza számára meghatározó, de nem kétséges, hogy

teológiai és kulturális jelentősége és hatása messze túlnyúlik evangélikus egyházunk és közösségeink határain. Joggal tarthat érdeklődésre számot a testvéregyházak, de minden irodalmár, művészeti és kultúrtörténész, sőt a széles közvélemény részéről is. Ezért különösen is nagy öröm a számomra, hogy konferenciáinkon nemcsak egyházunk tagjai, hanem református, sőt római katolikus testvérek is rendszeresen részt vesznek. S az ott elhangzottak segíthetnek minden érdeklődőnek – persze elsősorban nekünk, evangélikusoknak van, lenne erre szükségünk! –, hogy a Lutherről és a reformációról korábban szerzett ismereteit pontosítsa és elmélyítse, romantikus hatásoktól sem mentes rajongását reális elkötelezésé formálja, vagy esetleg meglévő előítéleteit korrigálja. Vagyis tisztábban lássuk, értsük és megéljük, mit is jelentenek az utóbbi időben oly sokszor ismételt „jelszavak”: *láthatóan lutheránus, hallhatóan evangélikus*.

Semmiképpen sem lenne szabad rajtuk sokszínűséget, nagyvonalúságot, elvtelen engedékenységet értenünk! Pedig hányszor „méltatnak” bennünket így kívülről, vagy ami még rosszabb, hányszor

akarunk ezekkel a jelzőkkel *szegény, kicsiny egyházunknak* reklámot csinálni. Pedig aki jó evangélikus akar lenni, annak csak néhány dolgot kellene tudnia és igazán komolyan vennie.

Először is azt, hogy Luther Márton, Istennek ez a tíztalentumos szolgája valójában *egy-ügyű* ember volt. A gyakran emlegetett *solus és sola* az ő teológiájában valóban az volt, amit ez a szó jelent: *egyedül, kizárólag* – és mellette semmi helye sincs holmi „és”-sel kezdődő kiegészítésnek. Egész életében, küzdelmeiben, professzori munkájában, egyházi szolgálatának minden rezdülésében egyvalami foglalkoztatta: Isten élő igéje, a *viva vox evangelii*. Nem emberi szándékok, hanem egyedül Isten igéje tette őt reformátorrá. Kizárólag ezért, ennek tisztaságáért, helyes megértéséért, tiszta tanításáért küzdött, ez töltötte ki életét – és ha Isten úgy dönt felőle, ezért kész lett volna meghalni is.

Isten igéjét tartotta mindenek felett fontosnak, hiszen maga is belőle táplálkozott. A 62. tételben így vall erről: „Verus thesaurus ecclesiae est sacrosanctum evangelium gloriae et gratiae Dei”, azaz: „Az egyház igazi kincse az Isten dicsőségének és kegyelmének legszentebb evangéliuma.”

Így érhető az is, hogy egyházunk *Erős vár a mi Istenünk* kezdetű himnuszában – amely a 46. zsoltár parafrázisa – az ígéről mint a világ minden ördögét porba döntő és a minden erővel, ellenséggel szemben kőszalként megálló hatalomról énekel. E nélkül sem Luthert, sem a lutheri reformációt nem lehet megérteni. Erényei és tévedései, sikerei és kudarcai is mindig ezért az egy célért való küzdelemmel függenek össze.

Rendjének 1515-ös zsinatára készített prédikációs vázlatában – tehát bő két esztendővel 1517. október 31. nevezetes (bár manapság több kérdéssel és kétséggel is illetett) napja előtt – ezt írta Luther: „Bárcsak lángra lobbanthatnám szívemet ezekkel a szavakkal: minden gondunk és feladatunk között a legelső és legfontosabb kellene, hogy legyen, hogy a lelkészek mindenekelőtt az igazság igéjében bővítködjének... Bármi máshoz nincs szükség lelkészekre... Lehet valaki egyébként bármily szemérmes, szívélyes, tanult, gazdálkodjék bár eredményesen, építsen házakat, növelheti befolyását, még csodákat is tehet, halottakat támaszthat fel, kiűzheti a gonosz lelkeket is: csak az lelkész és pásztor, aki mint Isten küldötte Isten népét az igazság igéjével vezet, és ezáltal az isteni újjászületésre eselgíti.”

FOTÓK: DR. WÄGNER GYÜLLA

Emberi gyengeségei, tévedései miatt sem kell szégyenkeznünk a reformátor miatt. Helyre kell tenni ezeket a dolgokat! De miattuk nem lenne szabad csak félszívvvel emlegetni és csak tartózkodóan megbecsülni, amit az Úristen rajta keresztül az egy, szent, egyetemes (annyi mint: *katolikus*) és apostoli örökségtől elszakadt egyház *re-formálásáért* tett.

Itt kell szólnom Luther ökumenikus jelentőségéről is. Mégpedig úgy, hogy örömmel megosztom kedves olvasóinkkal egy régebbi olvasmányélményemet. D. Hermann Dietzfelbinger korábbi bajor evangélikus püspök egy 1984-ben megjelent tanulmánykötetében az egyik írásnak ezt a címet adta: *Luther – Atyánk a hitben (Luther – Vater im Glauben)*. Dietzfelbinger püspök ebben az írásban elmondja, hogy ez a – mi evangélikus szí-

vünket melengető – kifejezés, bármilyen meglepő is, nem evangélikusoktól, hanem Peter Manns mainzi római katolikus teológiaprofesszortól, a reformáció kiváló ismerőjétől származik. Így vall a professor: „Olyan sokat tanultam és kaptam tőle [ti. Luthertől], hogy őt hitben atyámnak kell neveznem.” S magyarázatul utal a reformátor bibliamagyarázati egyetemi előadásaira, igehirdetéseire, levelezésére, kátéira, énekeire és bibliafordítására.

Ha 1983-ban, születésének ötszázadik évfordulóján egy római katolikus professor így méltatta Luthert, a reformátort, vajon most nekünk, a fél évezredes évforduló „dicsőségére” olyan szívesen hivatkozó evangélikusoknak nem kellene-e valamit Peter Mannstól megtanulnunk?

Az elmúlt évtizedben minden Lutherkonferenciánkra azzal a reménységgel indultam, és onnan azzal tértem haza, hogy konferenciánk – éppen aktuális kerek évfordulók által „kötelezővé” tett érdeklődés nélkül is – eléri célját. Részt vevő testvéreink egyre jobban megismerik a világtörténelem egyik legnagyobb személyiségét, a lutheri teológia kincsestárát és az elsősorban az ő nevével fémjelzett eseményt.

Az ott hallottak pedig elmélyítik hiteles és helytálló ismereteinket, és segítenek helyreigazítani az esetleg meglévő tévedéseinket, hogy egyre jobban megértsük, mi egyházunk lutheri öröksége, mi az, amit ránk bízott az egyház Ura.

Ha ez a reménység máskor is élt bennem, mennyivel inkább most, az 500 + 2 × 10 jegyében ünnepelt „jubileumi konferencián”!

● ITTÉZS JÁNOS

Luther, Bach és a zene

Kamp Salamon előadása

Egész éven át zajlik A reformáció 500 éves öröksége című előadás-sorozat az Evangélikus Országos Múzeumban. A nyitóalkalmon, január 26-án dr. Kamp Salamon, a Zeneakadémia professzora, a Lutheránia ének- és zenekar karnagya Johann Sebastian Bach darabjain keresztül szemléltette, hogyan tudja a zene visszaadni Luther Márton reformatori gondolatait.

A z előadás-sorozat Zsugyel Jánosnak, a Magyarországi Luther Szövetség (Malusz) referensének kezdeményezésére, a szövetség és a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága szervezésében valósul meg, célja pedig, hogy a reformatori örökség minél szélesebb körben hozzáférhetővé váljon. A jubileumi emlékvre készülve a Malusz és a reformációi emlékbizottság is különböző kiadványokat jelentetett meg az elmúlt időszakban. Ezek mellett kitüntetett szerepük van a hónapok utolsó csütörtökén a budapesti Evangélikus Országos Múzeum előadótermében meghallgatható előadásoknak, amelyeken Luther Márton szellemi örökségét világítják meg a tudós előadók.

A nyitó előadás bevezetésében Luther Mártonnak a 33. zsoltárhoz írt kommentárjából hallhattak meg néhány mondatot az egybegyűltek Szabó József fordításában. A reformátor igen kedvező véleménnyel volt a muzsikáról: Isten legdicsőbb ajándékának tartotta, amelyre haragszik a sátán. A zene szomorúságra és fájdalomra a legjobb orvosság; az ifjúságot zenére szoktatni pedig nagyon fontos feladat. Ezek a gondolatok már előremutattak az előadásra, hiszen nagy részük hol jobban, hol kevésbé elrejtve megtalálható Bach darabjaiban.

Kamp Salamon a mester különböző darabjainak részletein keresztül mutatta be a lutheri reformáció egyes gondolatainak megjelenését, valamint a zeneszerző egyéni hitvallásának zenei megnyilvánulásaira is rávilágított.

Ahhoz, hogy Bach zenéjét ne csak esztétikumában tudjuk vizsgálni, Luther Márton zenefelfogását is ismernünk kell. E szerint a zene Isten alkotása, amelyben a Teremtő arcának vonásait is megpillanthatjuk. A muzsika a teremtésből származik, és a teremtésre utal vissza, megvidámítja a lelket, boldogságot ad, és elűzi a bánatot. Nem lehetünk ugyan mindig boldogok, ám a nehéz időkben, a szomorúságban is Istenhez kell fordulnunk, és az új ének, azaz a kereszt zenéje által megvigasztalódhatunk. A reformátor a zene egyedüli feladatának a lélek újjáteremtését és Isten dicsőítését tekinti, amelyben minden Krisztusra vonatkozik, ugyanúgy, ahogyan azt Bach hangokba foglalt bizonyágtételében is tapasztalhatjuk.

A *János-passió Ich folge dir gleichfalls* kezdetű sopránáriájában nem csak a fuvola, a kíséret és a szólóének egymáshoz való viszonya ábrázolja a szöveget, hiszen már az előtte lévő recitativo is utal a mondanivaló mélységére. Abban, hogy Isten magához von, és mi

FOTO: KISS TAMÁS

Kamp Salamon „A föld sója” találkozón

követjük őt, Luther egyik alapvető tanítását ábrázolja a zeneszerző, mégpedig a sola gratiát, az egyedül kegyelemből való üdvözülést. A *Von den Stricken* és az *Es ist vollbracht* kezdetű áriák viszonyában pedig Bach rámutat arra, hogy a bűnök kötelékéből csak Krisztus kereszthalála által szabadulhatunk meg. A *Karácsonyi oratóriumban* megtalálható nagypénteki koráldallam (*Ó, Krisztus-fő, sok sebbel*) reformatori háttérét is megismertük: Luther szerint az inkarnáció az első lépés a kereszt felé.

Zenéjében Bach nem a szépségre, hanem a tökéletességre törekedett. Jól mutatja ennek sikerességét, hogy a különböző számok (7, 9, 12, 42 stb.) milyen természetességgel vannak jelen darabjaiban. Ezt a *Magnificat Omnes generationes* szakaszával és a h-moll mise *Credójával* szemléltette Kamp Salamon. Az előbbiben például a Mt 1,17 alapján Ábrahám-tól Jézusig eltelt háromszor tizennégy, azaz összesen negyvenkét nemzetséget a tétel témájának negyvenkét belépése jelképezi. A mester zenéje a matematikai bravúrok ellenére sem vesztett szépségéből, nem kellett tehát a tökéletességért cserébe a szépséget feláldoznia.

Az előadás végére a hallgatóság teljesen Luther Márton és Johann Sebastian Bach „közös művének” hatása alá került; lesz miről gondolkodniuk a következő alkalomig.

• REMENÁR KRISZTINA

Ancilla Domini

Százöt éve született Túrmezei Erzsébet

Százöt évvel ezelőtt, 1912. február 14-én született Túrmezei Erzsébet diakonissza költőnő, a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület 1990. évi újraindulása utáni első főnökasszonya, Balassagyarmat, Budapest-Józsefváros és Csömör díszpolgára. Országosan, sőt határokon túl is ismert személyisége volt a magyar nyelvű vallási irodalomnak – felekezeti hovatartozástól függetlenül –, és kiemelkedő alakja az evangélikus egyház 20. századi történetének. Versei, énekszövegei, műfordításai révén emlékezete ma is él.

Ki volt Túrmezei Erzsébet? Még címszavakban is alig-alig lehet beszorítani egy cikk keretei közé gazdag szolgálatának területeit, személyiségének színeit. Igazán versei beszélnek róla, mert amennyire csendes, alázatos volt, annyira kitartó, következetes életében és szolgálatában. Olvasni kell őt, mert bár sok évtized elmúlt első sorainak megszületése óta, mégis nagyon mai, ahogyan a hitet kereső, lelki otthonra, isteni vezetésre vágyó emberhez szól.

„Az Úr szolgálóleánya” – egyik versének címe *Ancilla Domini*, de őrá magára is illik a megnevezés – Belák Erzsébet Sarolta néven született a Tolna megyei Tamásiban. Édesanyja után eredetileg római katolikus vallású volt. Az apai ágon evangélikus családban két bátyja mellett nevelkedett fiatal leány konfirmációjára és átterésére tizenhét éves korában, 1929-ben került sor Tokajban, ahol Sándor bátyja ekkor már lelkészként szolgált.

Az életre szóló döntés meghozatalában minden bizonnyal része volt annak a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület által Budapesten rendezett konferenciának, amelyen Erzsébet 1928-ban egy toka-ji leánnyal együtt vett részt. Zászkaliczky Pál lelkészt – aki az újrainduló diakonisszaegyesületben lett később szolgatársa – idézve „egy szeretetvendégségen a teríték mellé helyezett ígés lapon olvasta Jézus hívatását: »Te kövess engem«”.

A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–német szakos bölcsészhallgatója a Fébé leányinternátusában lakott, ott került kapcsolatba először az egyesülettel. 1934-ben lépett be a Fébébe, igent mondván Jézus Krisztusra és a szolgálatra, arra, amelyről így írt *A kegyelem ege alatt* című versében:

*A kegyelem ege alatt
szemünk a célra néz.*

[...]

*A kegyelem ege alatt
könnyet törölhetünk.*

*A kegyelem ege alatt
szeretetet sugárzik életünk.*

◀ Túrmezei Erzsébet szülőháza Tamásiban

Szerető gyermek, jó testvér. Egy történet szerint egy fiatal leány a Somogy megyei Niklán gyakran kijárt a „niklai remeté”, Berzsenyi Dániel sírjához. Csodálta költészetét, s imádkozott azért, hogy ha egyszer gyermeke születik, Isten költői tehetséggel ajándékozza meg. Ez a niklai leány – Túrmezei Erzsébet édesanyja volt. A diakonissza később a családi történetre utalva vallotta: „Egész költészetem – meghallgatott imádság.” Nagyon szerette szüleit, nagyanyját, testvéreit. Két bátyja, Sándor és János evangélikus lelkész lett – Erzsébet tehát nemcsak vér szerinti, de Krisztusban édes hittestvéreket is kapott személyükben.

Melegszívű pedagógus. Erzsébet testvér számára rendkívül becsesek voltak az emberi kapcsolatok. A diakonissza felelősséget érzett vasárnapi iskolás növendékei és népfőiskolás „leányai” iránt és a szórvány-

szolgálatban megismert családokért, aszszonyokért is, akikkel együtt sírt, ha gyászoltak, és örült, ha gyermek érkezett. Egyházunkban a népfőiskolai munkát Sztehlo Gábor lelkész indította útjára, az 1941-ben Húvösvölgyben elindult Fébé Leány-népfőiskola azonban Túrmezei Erzsébet szívügye volt. Kezdeményezésére és vezetésével főztek, fontak, varrtak a leányok, a főiskola gazdagította magyar irodalmi, történelmi ismereteiket – s mindezek mellett, ahogyan Erzsébet testvér írta, „magukba lehelik az evangélium életformáló erejét”.

Igaz barát, aki versben és imádságban bontakozott ki. Sokirányú szolgálata és utazásai révén kötetett ismeretségeiből barátságok, egymást hitben erősítő kapcsolatok születtek. Több száz, akár ezer levél, képeslap, dedikált fénykép, igés lap őrizi emléket, melyeket máig nagy becsben tartanak – immár nemcsak a címzettek, hanem a leszármazottaik is.

Az egyik legérdekesebb kordokumentum a Gubek Máriával, a csömöri gyülekezet felügyelőjével folytatott, évtizedeket átívelő levélfüzér. Kedves „Mancikája” volt az, aki nem csupán szívébe, de otthonába is fogadta egy diakonisszatársával együtt Erzsébet testvért 1975-ben, amikor Balassagyarmatról nagy hirtelen távozniuk kellett.

Költő. Mintegy kilencszáz vers és műfordítás – Túrmezei Erzsébet hűségesen kamatoztatta az Istentől kapott talentumát. Tanulmányozva életművét, nem lehet nem észrevenni, hogy milyen éles szemmel és ragyogó tehetséggel látta meg a témát mindenütt és mindenben. S életútja bőségesen szolgáltatott élményt, várost, utazást, zuhanást és emelkedést. Fényben, árnyékban egyaránt része volt. Nem panaszkodott ak-

kor sem, amikor oka lett volna rá. S nem volt más célja, mint Isten szeretetét hirdetni mindenkor. Költői hivatásáról így vallott:

*Drága titok és boldog kegyelem,
hogy Uram és Mesterem néha
kezébe vesz, és ír velem.
(Vers a versíró ceruzáról)*

Az életében megjelent tizenegy kötetében nyolcszázhetven verse és versfordítása látott napvilágot, énekeskönyvünkben több mint száz énekszóvege szerepel.

Feltétlenül figyelmet érdemel Erzsébet testvér 1954-ben született Mária-ciklusa. Jézus édesanyjáról „evangélikus oldalról” talán senki nem írt ilyen szépen, s mutatott rá teológiai tisztasággal arra, hogyan tekintünk rá:

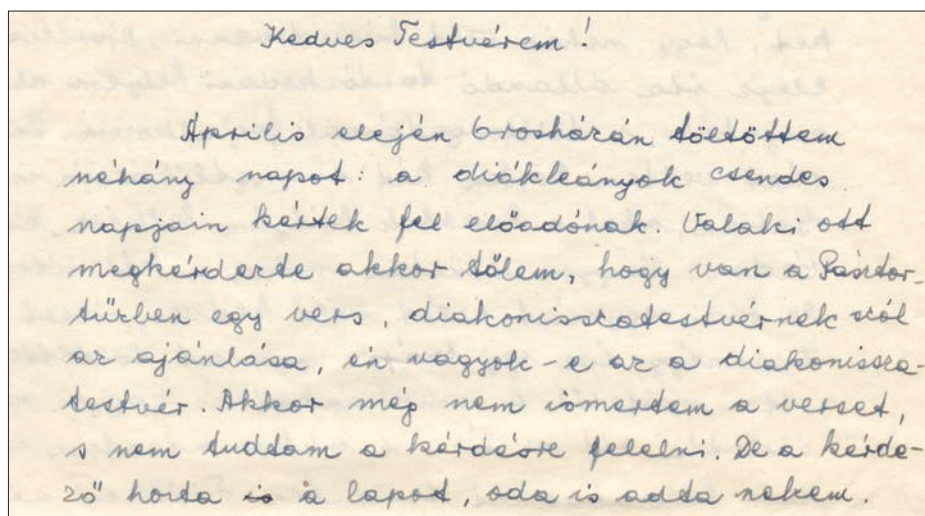
*Kísérlek, mert Őt kíséred.
Dicsérlek, mert Őt dicséred.
Őbenne dicsérlek Téged.
(Belül)*

Krisztus poétája. Reményik Sándor, az evangélikus költőtárs nevezte így Túrmezei Erzsébetet. Barátságukat néhány levél és vers tárja fel. Figyelték egymás költészetét. Erzsébet testvér első kötete valamiképp Reményik kezébe került, melyre ő kedves hangú levélben válaszolt. Saját kötetét pedig már „Krisztus poétájának” dedikálva küldte el a kolozsvári költő.

Reményik 1940-ben öt hónapig egy budapesti kórházban feküdt. A kolozsvári református diakonissza-anyaköz vezetőjének kérésére Erzsébet testvér többször is meglátogatta a beteg költőt, s kórházi ágyánál beszélgettek. Reményik lapjában, a *Páosztortűzben* jelent meg egyébként először *A niklai leány* című verse. *Beteglátogatás* című versét pedig Reményik Sándor emlékének szentelte.

Meghatározó barátság fűzte Erzsébetet a finn Anna-Maija Raittila költőnőhöz, kölcsönösen lefordították egymás verseit. Anna-Maija többször megfordult például Balassagyarmaton, élőlázban folytatták élénk levelezésüket. S ha volt mód, Erzsébet testvér is meglátogatta finn barátnőjét.

Erős vára volt az Isten. A fiatal diakonissza életében törést okozhatott volna, amikor az államhatalom 1951-ben feloszlatta a diakonisszaegyesületeket, ő azonban ebben is meglátta a továbbvivő utat. A felkavaró tény megírta egyik leghíresebb versében – s ment tovább, ahová küldetett. Cívil ruhában szolgált Balassagyarmaton, és

A PÉTFŐI IRODALMI MŰZEUM TULAJDONA

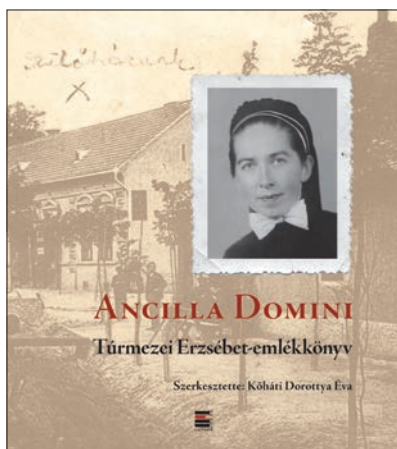
Túrmezei Erzsébet levele Reményik Sándornak (részlet, 1941)

tolla alól ezután is levelek és versek sokasága került ki. Dokumentumok, pillanatképek ezek, amelyek a mai olvasóhoz is közel hozzák a kisvárosi élet mindennapjait, a kis szobák melegét, a meghitt beszélgetéseket, annak bizonyosságát, hogy nem szűnt meg a hitélet, a remény, hanem erősödött a bizalom; hogy mindez „csak alagút”, és egyszer vége lesz.

Erzsébet nem tört meg akkor sem, hanem írt, és engedelmesen ment tovább, amikor balassagyarmati közösségét el kellett hagynia, kötetek nem jelenhettek meg, versei csak „szamizdatként” terjedtek gépelve, indigóval, titkon küldözgetve. Hite ragyogott bent, lelkében, és fényt árasztott, ahová útja vitte. Felsorolhatatlan, hány helyen fordult meg: ahová csak hívták, ment felolvasni, beszélgetni, vigasztalni, vitte az ígét, vitte Krisztust, mert ő lakott a szívében.

A „fentek és a lentek” nem zavarták össze. Biztos volt az iránytűje: a Szentírás, és erős volt a vára: az Úristen. 1990-ben csodát is megérhetett: a rendszerváltással újraindulhatott a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület. Főnökasszonyként ismét felölthette az egyenruhát, s az anyaházi élet mindennapjait élte a beköltöző testvérek körében.

Erzsébet testvér – napjainkban. „Nagyjából 218 000 találat (0,33 másodperc)” – ezt írja ki a Google internetes kereső, ha beírom Túrmezei Erzsébet nevét. Nem csupán neve, de számtalan verscíme is azonnal „felugrik”

A Túrmezei-életrajzi emlékkönyv kapható a Luther Kiadó könyvesboltjában

Egyházunk reformációi emlékbizottságának támogatásával digitális kiadványt készít a Luther Kiadó Túrmezei Erzsébet énekeiből. Az alapot a Marschalkó Gyula és felesége által gyűjtött anyag adta. 2017 második felében a kiadvány felkerül a Magyar Evangélikus Digitális Tárbá (medit.lutheran.hu).

Ünnep az anyaházban. Túrmezei Erzsébet, Gertrud Heublein német diakonissza főnökasszony és néhai dr. Fabiny Tibor egyháztörténész-professzor

a kis keresőablakban, ami azt jelzi: rákeresnek, tehát az internet népe is ismeri, olvassa, idézi azokat az értékeket, amelyeket Erzsébet örökül hagyott. A Youtube-on körülbelül 1470 találatot jelez a gép. Mindenekelőtt a *Fény előttem, fény utánam* című portréfilmet, amely 2001-ben a Protestáns Média Alapítvány megbízásából a Zákus Média Alapítvány stúdiójában készült. De számos versének képi feldolgozásával, megzenésítésével is találkozunk ugyanezen a videómosztó oldalon; például az *Adventi éjszaka* mintegy harmincezres nézettségű tart, de elérhető sokak nagy kedvence, az Erzsébet testvér által németből fordított, *Lábnymok* című vers is.

Túrmezei Erzsébetéről születésének századik évfordulóján, 2012-ben többféleképpen is – konferenciával, emléktábla-avatással, szavalóversennyel, felolvasásokkal, rádió- és tévéműsorral – megemlékezett az evangélikus egyház, és az életéhez kötődő városokban is felelevenítették emlékét. Az *Ancilla Domini – Túrmezei Erzsébet-életrajzi emlékkönyv* című kötet az Úr szolgálóleányának életét mutatja be családi fotográfiák, korabeli dokumentumok, levelek, részletes életrajz segítségével. Erzsébet költészetéről avatott szerzők tanulmányai szólnak, és irodalomtörténeti érdekességek is olvashatók a könyvben – például a levelezése Reményik Sándorral.

E sorok írójának nagy kiváltság volt, hogy ebben a munkában közreműködhetett. Ugyan csak egyetlen közös szál – Csömör – fűzte a diakonisszához, mégis, a munka során, beletekintve az ódon, sárgásbarnás fényképeket őrző albumokba, Erzsébet testvér kézzel írott leveleibe és a számos képeslap szövegébe (ez utóbbiakat az akko-

ri felhívásra sietve és önzetlenül küldték el sokan a könyv szerkesztőinek), olyan híd épült, amelyért máig hálás vagyok. Nemcsak az Erzsébet testvérrel ily módon létrejött lelki kapcsolatért, de az életét jól ismerő, vele baráti, szolgatársi évtizedeket együtt töltő Keveházi László, Madocsai Miklós, Zászkaliczky Pál és Herzog Csaba lelkészek munkájáért is, nemkülönben Egyed Emese kolozsvári egyetemi tanár, költő, irodalomtörténész tanulmányaiért.

Meggyőződésem: Túrmezei Erzsébet remek újságíró (is) lehetett volna, és pedagógiai érzéke révén főállású tanárként is megállta volna a helyét. Mégis, az egyházak számára igen nehéz történelmi korban is kiteljesedett az élete: valamennyi talentuma kibontakozhatott. Írt, fordított, leveleivel lelkigondozott, gyermekeket tanított Jézus szeretetére, népfőiskolás leányainak „kezet” a tényleges szolgálat után sem engedte el soha.

Így leszel áldás. Egyik kötetének címben nem önmagáról beszélt. Szerénysége, alázata ezt nem engedte volna. Eszköz voltát hűséggel teljesítette be, mikor hirdette az evangéliumot. Csömöri sírján ez az ige olvasható: „Igen, Atyám...” A jézusi mondat Erzsébet testvér életének summája, a tanítványé, aki Urát követve engedelmesen ment oda, ahová küldetett.

Mondom, remek újságíró lehetett volna. De milyen jó, hogy hírek helyett az *egyetlen*, életet mentő *jó Hírt*, az evangéliumot hirdette tollával, szavával, életével! S mi kimondhatjuk róla most, születésének százötödik évfordulóján is: áldás volt, áldássá lett Túrmezei Erzsébet.

• STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Sokszor tudósított már az evangélikus sajtó a cigányok között végzett misszióról. Közel tizenöt esztendeje tudatosabban, szervezettebben lépett feljük egyházunk is. Néhány gyülekezetünk megmozdult, nyitottabbá vált, de a többség úgy érzi, hogy ez a munkaág nem neki való. Pedig aki részt vett a második alkalommal megrendezett protestáns cigánymissziós konferencián Budafokon, a baptista imaházban február 4-én, átélhette az ébredés erejét, szépségét.

Öt felekezetből (református, evangélikus, baptista, pünkösdi, metodista) közel négyszázan dicsőítették mindannyiunk Atyját. A szolgálattevők többsége is cigány származású, a nap igehirdetője pedig a beás cigány dr. Csonka Arnold egyetemi docens volt. A bizonyágtételek életváltozásról, szabadulásról, gyógyulásról szóltak. „Jézus a király” – énekelték sokan szívből-lélekből.

A találkozót a Cigány Módszertani és Kutatóközpont és a protestáns egyházak cigánymissziós vezetői szervezték.

● SZEVERÉNYI JÁNOS

Jézus a király

Protestáns cigánymissziós konferencia

A SZERZŐ FELVÉTELE

KÖTŐSZÓ

Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

KÖTŐSZÓ

Kötőszó – Rákérdez, következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

→

Kövessen bennünket az interneten is:

evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal, lelki táplálékkal, friss hírekkel, érdekes interjúkkal, véleményekkel, videókkal és képekkel várja Önt a Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

Bizonyítani a bizonyíthatót és megszólítani a megszólíthatót

Domine ivimus.
(Uram, megjöttünk.)

(Ókeresztény felirat a Szent Sír-templom
egyik föld alatti kápolnájának falán, 2–3. század)

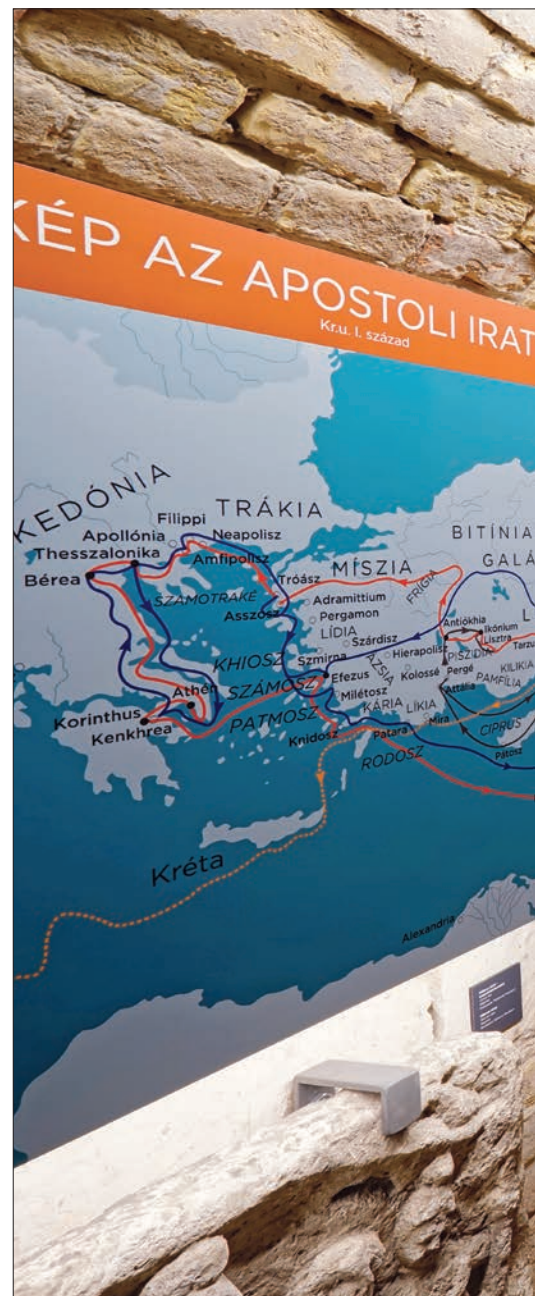

FOTÓ: TORDAI RÓBERT

Ha azt halljuk, bibliamúzeum, bizonyára valami régire gondolunk. Valami sötét – kicsi asztali lámpákkal megvilágított – térre, ahol irdatlan üveglapok alatt az elmúlt évezredek tekerceit és évszázadok köteit lehet megtekinteni. Valami ódon, poros, öregszagú teremre gondolunk, ahová csak lábujjhegyen merünk belépni. Valami bizonytalanul szakrális térre, ahol tőlünk távoli szövegek és fordítók próbálnak meg kommunikálni egymással – észre sem véve bennünket. A budapesti Ráday utcában nemrég megnyílt új múzeumi tér egészen más. Óvatosan bibliapedagógiai múzeumnak nevezném. Úgy mesél a látogatónak a Szentírásról, hogy észre sem vesszük, és beszélünk a szövegbe, részesei és részei leszünk a történetnek, a kinyilatkoztatásnak.

FOTÓK: FÜLE TAMÁS

Talán nem árt tudatosítanunk, hogy a hervadó szocializmus tette lehetővé a Ráday Gyűjtemény háttérén a múzeum megalapítását. A nyolcvanas évek lassan táguló levegője engedte meg a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlését (1984), majd négy évvel később a Bibliatársulatok Világszövetségének nagygyűlését és a Bibliamúzeum megalapítását is. Ma már fel sem mérjük, hogy a kiszolgáltatottság mellett milyen nagy lehetőséget jelentettek ezek az egyházpolitikai indíttatásból támogatott események. Európában – Amszterdam után – ez volt a második múzeum, amely a könyvek könyvével foglalkozott. Akkor elsősorban a történelmi háttér, a régészet, a szöveg maga és a magyar nyelvű Biblia állt a kiállítás fókuszában.

Most azonban fordult a kocka. Az új kiállítás megálmodóinak feltett szándéka, hogy ne csak meséljenek, hanem hitet gyenek Isten szaváról, az élő evangéliumról. A látogató – legyen gyermek vagy felnőtt – beszél. Nem, nem a csapdába, hanem egy nagy tudással, empátiával és kreativitással felépített világba, amely – bár egy szűk, ferencvárosi pincében épült fel – kitágítja a teret és az időt. Sola Scriptura – jut eszünkbe óhatatlanul a reformátori intés. Itt minden az igére épül, ám olyan szellemesen, hogy az olvasás mégsem tűnik végeláthatatlan fáradozásnak. Miután a Genézis – egyértelműen csoportok fogadására kialakított – terén átjutunk, és meglátjuk, porból-homokból hogyan készült az első ember, megtudjuk, milyen is lehetett Nőé bárkája, és élénk tárul Isten békességének szivárványa

a Biblia könyveinek képeben, szóval, mindezek után egy hatalmas irattekercssel találjuk szemben magunkat. És a tekercsen, a benne és mellette felépített installációkon és tárlókban folytatódik a történet: Isten és ember története. Ábrahámtól Pálig és még tovább, Nagy Konstantinig, sőt vannak pillanatok, amikor... De erről később!

Bizonyítani a bizonyíthatót: állomásra állomásra olyan régészeti tárgyakkal, tárgymásolatokkal, helyszíni fotókkal és szövegelemekkel találkozik a látogató, amelyek megvilágítják a bibliai események történeti háttérét. Ábrahám útját kis, korhű agyagszekér segítségével teheti meg. Egyiptomi, kánaáni tárgyak ismertetik meg az Őszövetség korának világát. Majd műalkotással felérő üvegtengeren átkelve folytatódik a látogató és a zsidók útja. A négybetűs héber

FOTÓ: TORDAI ROBERT

Dunamelléki Református Egyházkerület
Ráday Gyűjteményének Bibliamúzeuma
Budapest IX. ker., Ráday utca 28.
www.bibliamuzeum.com

Nyitva hétfőtől péntekig 10–18 óra között, szombaton 10–17 óra között, vasárnap szünnap. A bibliamúzeum állandó és időszakos kiállításai jelenleg díjtalanul látogathatók. Tárlatvezetést csoportok és egyéni látogatók számára előzetes bejelentkezéssel, legalább egy héttel a látogatás időpontja előtt, nyitvatartási időben tudnak biztosítani.

istennév szerepel az úgynevezett Mésu szté-lén: az óföníciai nyelven írt moábi szövegben több ószövetségi helynév mellett olvasható – idegen környezetben talán először – a Jahve szó. A Bar-Kochba-felkelést pénzérmék segítségével ismerhetjük meg, míg bibliaismeretünket kvízzel tesztelhetjük.

Megszólítani a megszólíthatót. A terem végére érve, ahol vissza kell fordulni a tekercs mentén, Jézus születéséről beszél az evangélium. Minden, amit addig láttunk, ezt az eseményt készítette elő – mondja a narrátor. Ha eddig passzív befogadóként jártunk a kiállításban, innentől biztosan aktivizálódni kell. A látogató döntésére van bízva, hogy csupán megnézi a szebbnél szebb maketteket és tárgyakat – hogy megismerkedjen az első évszázad naptárával, mezőgazdaságával, lakóházaival és te-

metkezési körülményeivel –, vagy részt kíván venni a történetben.

Megszólító erejű élmény digitális installációk segítségével kenyeret osztani az ötezer éhes igehallgatónak, bejárni a Heródes által újjáépített jeruzsálemi templomot vagy tékozló fiúként átérezni: „Minden percével feléd rohan az életem.”

A klasszikus múzeumi installáció (tárlókban tárgyak és másolatok), az eredetiség varázsa egészséges arányban keveredik a taktilis élménnyel (érinthető tárgymásolatok, hagyományos interaktív játékok), a kortárs művészeti elemekkel és a kimunkált és izgalmas digitális alkalmazásokkal. A három-négy éves gyermekek számára jelenet-szalag fut végig a tárlókon, ahol ugyanazt a történetet követhetik nyomon, amelyet a nagyok egy-két szinttel feljebb. A színek

és hangok harmóniája nyugalmat sugároz, míg a szépségében és elvonságában alig észrevehető, hatalmas kereszt nem agyonnyomja, hanem felemeli a tekintetet.

„Domine ivimus” – mondták egykorvolt testvéreink, akik Jézus sírja közelében egy föld alatti kápolnában – a hadrianusi pogány templomépítés ellenére – emlékezni mertek. Közel ezer év viszontagságai után alakult ki a mai jeruzsálemi épületgyűttes Jézus szenvedésének és halálának helyszínén. Bár a Bibliamúzeum a Golgotára a Szent Sír-templom bemutatásával is emlékezik, elsősorban azt mutatja meg, hogy a kinyilatkoztatott igével miért fontos és hogyan lehetséges találkozunk. Olvassunk bár képekben, tárgyakban, az első mégis az Írás, a szent szöveg maradjon. „Uram, megjöttünk.”

• ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Megtalálni a rendkívülit a hétköznapiban

Emlékszel, mennyire izgatott voltál azon a napon, amikor megkaptad a jelenlegi állásodat? Talán egy álmod teljesült. Talán a munkanélküliség végét jelentette a hosszadalmas munkakeresés után. Vagy amikor végre megtörtént a remélt előléptetésed? Úgy láttad, lehetőség nyílik a tehetségedet, szakértelmedet úgy használni, ahogyan addig soha.

Mára azonban esetleg nyughatatlaná, elégedetlenné váltál – vagy az egyik ismerősséddel esett meg ugyanez. A munka, amelyet korábban kedveltél, elvesztette csillogását. Mostanra unalmas, átlagos, megszokott lett. Úgy érzed, nem tudod tovább elviselni ezt a lélektelen feladatot. Itt az idő a változásra.

Ugye milyen érdekes, hogy az az állás, amelyért annyira lelkesedtél, hogy alig vártad a munkanap kezdetét, mostanra földhözragadt, fárasztó és talán még utálatos is? Olyan ez, mint „szerelembe esni”. Valaki úgy elbűvöl, hogy rajta kívül senki és semmi más nem jár a fejedben – azután hetek, hónapok vagy évek múltával azon tépelődsz: „Mi volt olyan különleges benne?”

A munka rutinná válhat, többé nem teszi próbára az erőnket, nem szerez olyan örömet, mint korábban. Lehet, hogy közben fejlődünk szakmailag is, nagyobb feladatokra lettünk alkalmasak, mint korábban. A körülmények, amelyek csábítóak voltak az elején, megváltozhattak. Leggyakrabban azonban arról van szó, hogy az újdonság varázsa egyszerűen elkopott, és a valaha ígéretes állás börtönnek tűnik.

„Ha megismerted, nem tiszteled többé” – tartja egy időtálló amerikai mondás. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ott kell hagyni egy állást, ha jártasságot szerezünk benne. „Ha a csillagok csak egy éjszakára tűnnének fel minden ezer évben, mennyire csodálnánk őket, és rajongnánk értük” – írta Ralph Waldo Emerson költő és esszéista. Ahogyan megunhatjuk a minden este felragyogó csillagokat, ugyanúgy „kiszerehetünk” egy állásból is, egyszerűen csak azért, mert megszoktuk.

Annak ellenére, hogy az első izgalmak elenyésznek, újra megtalálhatjuk a rendkívülit a hétköznapiban. Istennek talán jó oka van arra, hogy ott vagy, ahol vagy. Ta-

lán nem új állásra van szükséged, hanem új hozzáállásra. Ha megújuló szemlélettel vizsgáljuk meg a munkánkat, akkor megint lelkesedéssel közelíthetjük meg.

Következzék néhány gondolat a Bibliából: „Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem! [...] Vidámitss meg újra szabadításoddal, támogass, hogy lelkem egészséges legyen...” (Zsolt 51,12–14)

Ne felejtjük el, hogy mire hívtunk el, és hogy Isten helyezett minket a jelenlegi munkakörünkbe – vajon ő akarja, hogy továbblépjünk? Pál apostol írta: „Testvéreim, én nem gondolom magamról, hogy már elértem, de egyet teszek: ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmáért.” (Fil 3,13–14)

Emlékezzünk, kit képviselünk! Jézus Krisztus képviselőiként a munkavégzésünk és a feladatainkhoz való hozzáállásunk tükrözheti hitünket és a bennünk élő Krisztust.

• ROBERT J. TAMASY
Forrás: Monday Manna

Veled kiteljesedve

Beszélgetés a házasság hete idei nagyköveteivel

Madarász Isti filmrendező és felesége, Kerekes Monika az idei házasság hete rendezvénysorozat arcai. A Tranzit Art Caféban ültünk le, hogy a házasságról, családról, gyereknevelésről és a hitükről beszéljünk.

– Hogyan jött a felkérés, hogy a házasság hete idei arcai legyenek, és miként fogadták?

Madarász Isti: A tavalyi házasság hete programsorozat keretében az akkori arccal, a Hegedűs házaspárral volt egy pódiumbeszélgetés az ELTE-n, és mi voltunk az egyik házaspár, amelyik a „szárnysegédjükként” részt vett a beszélgetésben. Utána kerestek meg bennünket a szervezők, mert fiatalosnak, őszintének, hitelesnek érezték bennünket, és szeretnék volna, ha az idén elvállaljuk ezt a feladatot. Sokat húzódoztunk, mert mi nem tartjuk magunkat vitrinbe való dísházaspárnak, de pont ez a fajta hétköznapiaságunk volt az, ami megragadta a szervezőket.

– Nem jár ez nagy kitérüléssel?

Kerekes Monika: Mindenképpen meg kell húzni a határokat, és tudatos döntéseket kell hozni már az elején arról, mit szeretnénk megmutatni. Nekünk az volt a célunk, hogy a házasságunkat engedjük reflektorfénybe kerülni. Könnyű egy ilyen mozgalmal mellé odaállni, mert hiszünk a házasságban, és szeretnénk is képviselni azt, hogy jónak tartjuk ezt a szövetséget, így nem a családjunkat tesszük ki a porondra, hanem a kettőnk közösséget.

M. I.: Pont abban szeretnénk különlegesek lenni, hogy próbálunk kitérülközni és őszinték lenni a házasságunkról, a hibáinkról, a hétköznapijainkról,

és szeretnénk elkerülni azt, ami sokszor kontraproduktív. Amikor tökéletesnek tűsző házaspárt látnak, az emberekben csak az az érzés marad meg, hogy „mi ilyenek sosem leszünk”. Mi azonban azt szeretnénk képviselni, hogy mindenkinek lehet jó házassága. Hogy mi most a középpontba kerültünk, nem jelenti azt, hogy fényévekre vagyunk másoktól. Nekünk is vannak jó és rossz napjaink, néha összekapunk, de a különleges az, hogy kibékülünk, megyünk tovább, és nem válunk el

tünk, és a próbák alatt megváltozott a kettőnk közötti viszony. Úgy éreztük, hogy nemcsak arra a nyárra vonatkozik ez, hanem egy életre fog szólni.

– Mi fogta meg önöket a másikban?

K. M.: Mivel barátok voltunk előtte, így nagy dolgok villámcsapásként nem értek bennünket a másikkal kapcsolatban. Tehát nem volt rózsaszín köd, ami után szembesültünk volna azzal, hogy ő ilyen vagy olyan. Ez a szerelem ugyanis erre a baráti kapcsolatra építkezett. Nem értek

Nem hajtjuk rabigába a fejünket a házassággal! Mi azt látjuk, hogy super kis életünk volt külön-külön, jól elvöltünk, de amikor összekerültünk, jobb lett. Többek lettünk emberként, művészként.

a harmadik probléma után. Ha ezt tovább tudjuk adni, már megérte kitérülközni.

– Hogyan ismerkedtek meg?

K. M.: Tizenhét évesen találkoztunk Miskolcon a Continental Singers nevű kórusban. A kapcsolatunk barátságunknak indult, egy csoportba, egy baráti körbe jártunk. Három évvel később ugyanezzel a kórusal egy színdarabot adtunk elő, amit Isti írt. Ebben férjet és feleséget játszott-

melepetések, mert ismertem őt. Megfogott, hogy Isti nagyon különleges egyéniség. Azon túl, hogy mély hitű ember, és ebben a kérdésben nagyon komoly, egyébként vicces és humoros. Nagyon tetszett, hogy ő ezt a két dolgot képes magában ennyire jól helyretenni. Nagy húzóerő volt, hogy vidám ember, nagy mélységekkel.

M. I.: Mivel barátok voltunk, ismertük egymást. Moncsi nagyon jószívú, jó-

lelkű, az igazságra és a jóra törekszik. Nem felszínes. Mindent komolyan és igaziként akar. Én szeretem a dolgokat elbohóckodni, így jól kiegészítettük egymást.

K. M.: Meg nagyon jóképű is volt...

M. I.: Ő is szép. Kék szemek...

(Nevetnek.)

– Nem tudom, meddig jártak együtt, de biztosan volt egy pont, amikor a házasság mellett döntöttek...

K. M.: Egy napot jártunk, és már a házasságról beszélünk.

M. I.: Igen, amikor összejöttünk, már másnap megbeszéltük, hogy össze fogunk házasodni. Mivel ismertük egymást barátként, és ez hirtelen átlendült egy másik fokozatba, mind a ketten tudtuk, hogy „na, ez most más”. Más, mint addig, más, mint bárki mással. Mindketten elsőévesek voltunk az egyetemen, és megbeszéltük, hogy van még négy év, utána összeházasodunk. Hál' Istennek, ez egy pillanatig sem volt kétséges. Négy év múlva – napra pontosan – össze is házasodtunk. Óriási könnyebbség és kegyelem volt, hogy ez így jött. Az embernek vannak szerelmei, kapcsolatai, próbálkozásai, vágyai, majd egyszer csak jön valaki, és nincs kérdés. És ez azóta sem lett kérdés. Tizenöt éve vagyunk házasok, átmentünk sok mindenben, de bármi is történt, az sosem volt kérdés, hogy mi együtt akarunk lenni.

– Idén „Veled kiteljesedve” a házasság hetének a szlogenje. Gondolom, önök választották. Miért pont ezt?

M. I.: A fiatalok a házasságtól azért félnek, mert nem akarják feladni magukat, félnek az elköteleződéstől. Pedig nem hajtjuk rabigába a fejünket a házassággal! Mi azt látjuk, hogy szuper kis életünk volt külön-külön, jól elvoltunk, de amikor összekerültünk, jobb lett. Többek lettünk emberként, művészként. Nem adtunk fel magunkból dolgokat, hanem épp hogy kinyíltunk, kiteljesedtünk. Ehhez kellett a másik. Biztos vagyok benne, hogy egy másik nővel ez nem történt volna meg.

– Milyen családi példa volt önök előtt?

M. I.: Én sokgenerációs gyülekezetvezetői, lelkipásztori családból származom. Édesapám, nagyapám, nagybátyám is lelkes volt. Alapvetően jó házasságok voltak előttem, de nem is volt kérdés, hogy másképp is lehetne. Mi hatan vagyunk testvérek, mindenkinél sok gyerek van, egy nagy „klán” vagyunk. A stabilitást és a biztonságot megkaptam otthonról. A ki-

FOTÓK: FAMILY MAGAZIN / FARKAS VIVIEN (VIVIEN NAOMI PHOTOGRAPHY)

mondott szónak és a másikkal tett fogadalomnak a fontossága a középpontban volt. Sosem volt kérdés, hogy a szüleim elváljanak-e, vagy sem.

K. M.: Nekem viszont elváltak a szüleim. Csodálatos anyuka mellett nőtem fel, aki a hitre is nevelt. Bár nem volt teljes a család, amelyben éltem, jó gyerekkorom volt. Hogy én a kapcsolatunkban ennyire

tudatos lettem, az annak köszönhető, hogy az Úristen bölcsen tudta, hogyan kell engem kihozni a rossz dologból. Egészen kis-korom óta tudtam, hogy mi az, amit nem akarok. Bár azt még nem tudtam, milyen fiúhoz szeretnék hozzámenni, abban biztos voltam, milyenhez nem. Azért is beszélünk meg olyan hamar az összeházasodást, mert nekem ez fontos volt. ►

– Sokszor emlegetik a hit dolgait. Meséljenek a gyülekezeti háttérükről! Hová tartoznak?

M. I.: A Golgota Gyülekezetbe járunk. Húsz évvel ezelőtt találtuk. Mindketten más felekezeti háttérből jöttünk, de szeretünk volna egy közös gyülekezetet. Vezetőként dolgozom is a Golgotában. Jegyepároknak házassági tanácsadást végzünk, kis házi csoportot vezetünk, viszonylag aktívan részt veszünk a gyülekezet életében, amely lelki háttérrel, otthont ad nekünk.

– Hogyan hozzák meg a közös döntéseket a családban? Ki a domináns?

K. M.: A nagy döntéseket együtt hozzuk meg, abból meg nem csinálunk elvi kérdést, hogy mi legyen ebédre.

M. I.: Amikor veszünk egy autót, amikor a nyaralásról döntünk, vagy valamilyen, az egész családot érintő kérdéssről van szó, végigbeszéljük, és közösen határozunk, tehát nincsen olyan, hogy ő mondja ki vagy én mondom ki az utolsó szót. De ez annyira természetes!

K. M.: Könnyen közös nevezőre tudunk jutni.

M. I.: Nagyon sokat beszélgetünk egymással, és azt gondolom, hogy ilyenkor előbb-utóbb az álláspontok közelednek egymáshoz.

– Van-e olyan kérdés, amelyben össze tudnak kapni?

K. M.: Kicsi dolgokban biztosan, vagy hirtelen jött ideges szituációkban, amik minden családban vannak.

M. I.: Gyorsan kapunk össze, mert mindketten szenvedélyes emberek vagyunk, de elég gyorsan le tudunk higgadni, és meg tudunk bocsátani. Amikor nagyon összeveszünk, kell egy kis idő a lehiggadásra, de fél óra múlva már kibékülünk. Nem szoktunk napokig nem szólni egymáshoz. Régebben abból volt sok konfliktusunk, hogy nagyon más volt a temperamentumunk. Ő lobbanékony volt, én sokkal nyugisabb, és ezt a kettőt nehéz volt összeegyeztetni. Neki az igazság volt a fontos, nekem a békesség. Ennek össze kellett csiszolódnia.

– Önök szerint miért van az, hogy Magyarországon a házasságok mintegy fele válással végződik?

M. I.: Feladják. Nem hiszik el, hogy érdemes némi munkával és energiával viszsza csinálni a dolgokat. Ahogy nálunk múlnak az évek, egyre többször mondjuk ki azt, hogy annyira kár lenne, ha köz-

tünk vége lenne! Sosem értettem meg azokat az embereket, akik, mondjuk, huszoneg év után elváltak egymástól. Már annyit tettek bele! Számomra már nincs az a nő, aki ezt megérné. Mi már annyi mindent kimunkáltunk, megcsináltunk, olyan jól összeszoktunk, olyan jól működik minden, hogy butaság lenne ezt veszni hagyni. Az első nehézségnél nem szabad elszaladni, mert az önzés.

K. M.: Azt a szemléletet kell elültetni, hogy igenis meg lehet menteni a házasságot. Sokszor a tudatosság hiányzik. Viszsa kell menni az időben, hogy meg tudjuk javítani a dolgokat. Addig a pontig kell eljutni, amikor még jó volt, és ki kell pucolni a közöttünk lévő rosszat. Ha a sok rosszat bent hagyjuk, és nem szabadulunk meg tőle, akkor az egymásra rakódik. Legalább olyan tudatosan kell építeni a házasságunkat, ahogyan a karrierünket.

– Milyen értékeket tartanak fontosnak, mit szeretnének mindenképpen továbbadni a gyerekeiknek?

K. M.: Mint minden keresztény szülő, szeretnénk, ha nagyon hamar megértenék azt, hogy Istennel kell élni, csak övele érdemes. Várom azt a napot, amikor mindkettő elmondja szívből, hogy ő Isten gyermeke. Most is elmondják ezt, mert tanulják a vasárnapi iskolában, de várom, hogy tényleg átadják az életüket. Ezen túl remélem, hogy az, ahogyan élünk, ahogyan szeretjük egymást, ahogyan egymáshoz viszonyulunk, jó kép lehet nekik majd a saját életükre, akár a párválasztásban, akár abban, hogy olyan emberek legyenek, akik megélik a hitüket, az érzelmeiket. Manapság nagyon fontos, hogy merj érezni, és ezt merd is megmutatni.

M. I.: Megpróbáljuk megmutatni és megtanítani nekik, hogy élvezzék az életet. Hogy használják ki a lehetőségeiket, a tehetségüket, hogy tudjanak örülni a pillanatoknak, hogy szeressék egymást. Szeretnénk őket kedves, tisztelettudó, érzelmes embereknek nevelni. Fontos, hogy legyenek őszinték magukkal és velünk. Próbáljuk erősíteni bennük, hogy bármi is történik, mi itt vagyunk nekik. A hittel kapcsolatban fontos, hogy nem szabad erőltetni. Elvisszük őket a gyülekezetbe, teregetjük őket abba az irányba, de a legfontosabb az, amit rajtunk keresztül látnak Istenről, tanulnak a hitről. Ez valószínűleg mélyebb benyomást hagy bennük, mint a vasárnapi iskolai történetek.

● HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis falu nem messze a főváros határától. Szorgalmas, többségében istenfélő emberek lakták, akik hétköznap a földjeiken dolgoztak, vasárnap pedig, miután felvették szép ruhájukat, a falu két piros tetejű templomának egyikébe mentek attól függően, melyikben részesültek annak idején a keresztség szentségében.

Így ment ez már vagy százötven éve, amikor egy hűvös novemberi napon, több mint kilencven esztendővel ezelőtt, a lutheránus templom melletti negyedik házából újszülött kisbaba sírása hallatszott ki az utcára. Egy kisfiú érkezett a földre. Néhány nap múlva a kék szemű jövevény az édesapja után a János nevet kapta a keresztségben.

Tizenegy hónap múlva ugyanabban az utcában, csak a templom másik oldalán lévő hetedik házba küldött egy kisangyalt az Úristen: Zsuzsika lett a neve.

Telt-múlt az idő. Ezt nemcsak a fecskék el-, majd hazaköltözése jelezte, hanem az is, hogy a két gyereknek egyre nagyobb ruhákat kellett varrni. Sőt elérkezett az az év is, amikor a kis Janit anyukája először kísérte el a templommal szembeni evangélikus iskolába. Egy év múlva már Zsuzsika is a padban ült. Mint ahogy az akkoriban szokás volt, a felsőbb évfolyamosok sokszor együtt tanultak az alsóbb osztályba járó társaikkal, így aztán a két utcabeli is kétévente összekerült. Hogyan történt, hogyan nem, én azt nem tudom, de az biztos, hogy a csendes Janinak egy idő után megtetszett a copfos Zsuzsika. Ezt pedig igyekezett is a tudomására hozni – papírgalacsinokkal dobálta...

Ám idővel kinőttek ebből a korból is: Janit először leventének vitték, majd katonának sorozták. A falu bírója épp Zsuzsikáék mellett lakott, a leventék hadiszállása pedig az ő udvarán volt. Így történhetett, hogy Janinak is gyakran ott kellett örködni. Tudta ő azt, hogy a szomszédban nincs férfi a háznál: Zsuzsika édesapja a fronton van, így a két nőre maradt nemcsak az állatok ellátása, de a

Holtomiglan, holtodiglan immár hetven éve

szántás-vetés a földeken, a piacra járás is. Nem volt magas a kőkerítés a két ház között, kapu is volt rajta, a fiatalember pedig többször is használta: hajnalban átjárt, hogy megpucolja a lovakat, majd felszerszámozza, és befogja őket a kocsni elé. Nagy segítség volt ez Zsuzsikáéknak. Ám Jani nem kérkedett jótettével, csak magában sóhajtozott a lány után.

Ezt tette akkor is, amikor néhány hét múlva Rákosszentmihályon a katonai so-

időben tette, mert Zsuzsika kezére más jelentkező is akadt. Jani születésnapja után hat nappal volt az esküvőjük – hetven évvel ezelőtt.

Az Úristen nemcsak egymásnak teremtette őket, hanem meg is áldotta közös életüket. Igaz, adott próbatételeket is. Például amikor János egy forró nyári napon a vásárba menet egy fertőzött kútból ivott, és ennek következményeit közel egy évtizedig szenvedte. Másik nagy bánatuk az

adott életet, akinek három évvel később megszületett a kishúga is.

Nap nem múlt el anélkül, hogy ébredés után – legyen az akár piacra menet hajnali háromkor – ne az *Útmutató* üzenete lett volna az első, lefekvés előtt pedig az utolsó a házaspár számára. Gyönyörű hangjuk az istentiszteleteken mindig kihallatszott, sok énekhez ma sem használnak énekeskönyvet. Minek is használnák, hisz fejből tudják őket! Jani huszonhét évig volt

Zsuzsika és János, 1946

Hatvanhét évvel később

rozásra menet útjuk a Szalay fényképész nagy ablakos boltja előtt vezetett el. A cég reklámjaként ugyanis ott lógott Zsuzsika bekeretezett fényképe.

Aztán vége lett a háborúnak, és az élet lassan visszarázódott a régi kerékvágásba. Bálók és a Zsuzsikának el nem küldött szerelmes levelek után Jani egy nap összeszedte minden bátorságát, felöltötte legjobb ruháját, és lánykérőbe indult. Még

volt, hogy közös életüket az Úr – jó ideig – nem áldotta meg gyermekkel. De hitük nem rendült meg, egymás iránti szeretetük sem csökkent. Tizenegy esztendővel később egy napsütéses délelőtt aztán a Teremtő – egy cigányasszony képében – jó hírt hozó angyalt küldött Zsuzsikához, aki azt mondta neki: álmában Zsuzsikát látta egy kislányt ringatva karjaiban. A következő évben valóban egészséges kislánynak

gyülekezetének hűséges és mindig szorgalmas gondnoka, az Evangélikus Életnek pedig évtizedekig szorgalmas olvasója.

Házuk ma is a templomtól a hetedik ház, és a harangszó szavára gyakran lépnek be ma is – kilencvenen túl – karonfogva, mosolyogva annak az Úrnak a házába, aki előtt hetven évvel ezelőtt megfogadták: holtomiglan, holtodiglan együtt fognak élni.

● BODA ZSUZSA

Csak a szárnya végét

Ezen a helyen, mielőtt beme-
gyek, nyelek hármat. Erről a
helyről soha nem szabad el-
késni, ezért néha két hittan-
óra, három látogatás és a na-
pi ügyintézesek között berohanok. Szűk
folyosókon át visz az út a tágas terme-
kig. Ezen a helyen a folyosók azért szű-
kek, mert mindennel tele vannak pakolva.
Van, hogy ágyakkal is. Meg ágytálakkal.
Meg hordágyakkal. Meg gurigás polcok-
kal – rajtuk ágyneműkkel, lepedőkkel, tö-
rölközőkkel. A termek meg azért tágasak,
hogy minél többen elférjenek bennük.
Legalább hat-nyolc ágyon. Néha férfiak és

szakadt gyermek –, akkor a nővér talán
még a kezében lévő pelenkás csomagot is
hozzám vágja.

Különleges hely ez az elfekvő, vagy
ahogyan mifelénk nevezik, a „bel kettő”.
Néha olyan, mint egy templom, néha meg
mint egy temető. És ahogyan a templom-
ban és a temetőben is azt érzem sokszor,
hogy ott nekem adnom kell – jó szót, vi-
rágot, bármit –, itt, a „bel kettőn” még in-
kább elfog ez az érzés. Mégis, a legutób-
bi látogatásom alkalmával rájöttem, hogy
– ahogyan a templomban és temetőben is
– nem ajándékozó vagyok, hanem sokkal
inkább megajándékozott. Hatalmas aján-

liebe Kinder... lebt wohl...” („Ég veletek,
gyerekek, legyen jó életek...”) Amikor
odaléptem hozzá, láttam, hogy folynak a
könnyei. Fél óráig hallgattam, hallgattuk.
„Lebt wohl liebe Kinder...” Olyan volt K.
néni éneke, mint egy áldás. Áldás az elme-
nőtől. Áldás az itt maradóknak. Megtisz-
telve érzem magam, hogy nekem is jutott
belőle.

És kínáltak már meg kávéval is. Nem
utasítottam vissza, pedig már egy éve tar-
tózkodom a fekete nedűtől. „Elfogadtam”
Zs. néni odaképzelt kávéját, aki azt hitte,
hogy a konyhájukban ülünk és beszélge-
tünk. „Töltsön csak, igyon csak! Más nem
tudok adni” – kínálta rendületlenül...

B. nénitől is hatalmas ajándékot kap-
tam. B. néni, aki vagy fél évet töltött – egy-
re sárgábban és egyre soványabban – a
„bel kettő” különböző szobáiban, jobb hí-
ján mindig engem várt. Bár utolsó hetei-
ben már alig beszélt, de ő is tartogatott egy
meglepetést. Sok-sok hét után újra felült
a fal melletti ágyában, és amikor meglát-
ta, hogy jövök, úgy harsogta a hitvallást,
hogy még az orvos is benézett a kórterem-
be. Csak úgy zengett: „Hiszek egy Isten-
ben, mindenható Atyában, mennynek és
földnek teremtőjében...” Feledhetetlen él-
mény.

Ahogy a P. néivel való utolsó találko-
zás is. P. néni lázas volt, szinte lilára fes-
tette arcát a belső forróság. Karácsony
előtt voltunk, ezért a szokásosnál is job-
ban várta külföldön élő egyetlen gyer-
mekét. Azt, akit a nővérek is annyira vár-
tak... Nem értettem pontosan, hogy mit
akar, de egy újra és újra ismétlődő kifeje-
zést elcsíptem. Szinte könnyörögve azt kia-
bálta: „Csak a szárnya végét... csak a szár-
nya végét...! Legalább azt...” Talán an-
gyalt látott elsuhanni a teremben... Ta-
lán éppen a fia arcával... Talán éppen egy
jó hírt hozva, hisz az angyalok – tudjuk –
hírvivők.

Aztán egy idő után P. néni nem kiabált,
hanem a kezével kapálódzott a levegőben.
Végül megnyugodott. Megfogta az an-
gyalt. „Legalább a szárnya végét” – mesél-
te elégedett mosollyal. És ebből az angyal-
szárnyból egy darabkát odatett az én ke-
zembe is. Beletette, belesimogatta, és kért,
vigyem haza... „Ha más nem is, legalább
a szárnya végét...” – suttogetta.

• HEINRICHS ESZTER

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

nők ugyanott; és ugyanoda tartva...

Ezen a helyen – a tágas terem egyik
ágya mellett állva – egyszer egy fehér ru-
hás, törekeny asszony ugrott elő a semmi-
ből, és kiabálni kezdett velem: „Hol volt
maga eddig? Az anyjának nincs hálóing-
je. Meg a felfekvés elleni kenőcse is elfo-
gyott. Miért nem jött eddig? Mit képzelsz?”
Ha nem szólok közbe – hogy „hát én csak
a lelkész vagyok”, nem pedig a külföldre

dékokat kaptam itt a „bel kettőn”. Bizal-
mat, áldást, angyalszárnyat és még kávé-
t is...

Mély bizalmat és őszinteséget szin-
te mindenkitől kapok, akinek odaülök az
ágya mellé. De volt olyan is, hogy meg-
előztek az áldásadással. K. néni volt, aki-
nek a hangját már a folyosóról hallot-
tam. Énekelt. Csak úgy zengett az elfekvő
a német ajkú asszony dalától: „Lebt wohl

FOTÓ: COLLIDER.COM

Szépségeket rejtő élet

Halál, Szeretet, Idő a filmvászonon

„Szeretet, idő, halál – az alapfogalmak” – összegezte gondolatait a *Váratlan szépség* (*Collateral Beauty*) című, megrázó amerikai film főszereplője.

A Will Smith színész által megformált karakter lánya, Olívia hatéves korában meghal, és apja ezt a tényt – érthető módon – egyszerűen képtelen elfogadni. Nem tudja feldolgozni a hatalmas veszteséget más módon, csupán úgy – még ha abszurdnak tűnhet is mások szemében –, hogy levelet ír az Időnek, a Szeretetnek és a Halálnak.

Élete tragikus eseményének következményeként a saját bőrén tapasztalja meg, milyen nagy igazságot is mondott ki korábban, amikor azt hangsúlyozta, hogy a szeretet, az idő és a halál az élet alapfogalmai. A halál szembesít bennünket azzal, milyen értékes is ez a véges élet. A halál szembesít minket azzal, hogy ebből az értékes életből mindenkinek csak egy van, és ennek az egyetlen, egyszeri és megismételhetetlen életnek a keretein belül van lehetőségünk mindent jól vagy rosszul csinálni; hibázni és a hibákat felismerni, majd kijavítani. A halál szembesít minket azzal is, hogy egyszer mindent és mindenkit el kell engednünk.

Az elvesztés fájdalmát pedig nem enyhíti az a tudat, hogy az élet megy tovább. Bár

ezt mondjuk, szerencsés esetben csupán néha, kevésbé szerencsés esetben azonban nagyon is sokszor tapasztalhatjuk meg, hogy az idő nem gyógyítja be a sebeket. Szerintem például egy gyermek elhunytja nyomán keletkezett seb soha nem gyógyulhat be maradéktalanul.

És mégis, mégis meg kell próbálni elengedni, feloldódni hagyni minden fájdalmat az idővel, hiszen minden sérelem, harag és düh, amelyet túl sokáig őrizgetünk, minket magunkat tesz beteggé, tesz képtelenné az életben való gyönyörködésre.

Aki a halálba kapaszkodik, az életet szelasztja el, az egyszeri, egyedüli lehetőséget. Aki a halálba kapaszkodik, nem látja meg a mindennapok csodáit egy gyermek mosolyában, egy szál virágban, egy báránnyelében. Az nem érzi meg a rejtelmet a vattacukor ízében, a nap melegében, a szellő cirógatásában. Aki a halálba kapaszkodik, az a múltban ragad, és nem akar hinni azokban az eshetőségekben, amelyeket a jelen pillanatai hordoznak. És aki így tesz, az hátat fordít a változás és a megújulás lehetőségének. Aki a halálra mond igent, az nem mond az életre – és egyúttal a reményre is. És az ilyen ember ezzel a tetteivel egy másik végzetes hibát is elkövet: nemmel szavaz az örömeire is.

Holott van választásunk. Mindenkinek van választása, ki-ki dönthet arról, hogyan akar élni. Legalábbis addig, amíg földi élete tart, addig, amíg erre ideje van... Mert az idő ajándék – hangsúlyozza a harmadik alapfogalmat megszemélyesítő fiatal színész, Jacob Latimore.

A Bibliában, Mózes ötödik könyvében ez a ma is aktuális útmutatás, isteni intés áll *Az élet és a halál útja* című részben (5Móz 30,9–19): „Nem éltek hosszú ideig azon a földön, ahova most átkeltek a Jordánon, hogy bemenjetelek oda, és birtokba vegyétek. Tanúul hívom ma ellenetek az eget és a földet, hogy előtökbe adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot. Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!” Mi lehet hát a megoldás...? A Szentírást szem előtt tartva – és nagyon leegyszerűsítve – ez: „Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!”

A filmben a Halál szerint – Helen Mirren alakítja – pedig „az a fontos, hogy észrevedd a váratlan szépséget”, vagyis miként azt a magam számára lefordítottam: légy valami mély, igaz és őszinte kapcsolatban a mindenséggel. Egyetértek azzal, amit a Halál mond: a váratlan szépség az életben ugyan nehezen észrevehető, de létezik. Úgy hiszem, ez az egyedüli reménységem nekem magamnak is. Azt gondolom, ez mindnyájunk egyetlen reménysége emellett, hogy soha nem szabad elfeledkeznünk arról a felismerésről sem, hogy mindenkinek mélyén pedig ott a szeretet. És mi, akik hiszünk, tudjuk, hogy a mindenkinek mélyén jelen lévő szeretet nem pusztán egy emberi érzelem önmagában. Krisztus követői tapasztalatból tudják, hogy mindenkinek mélyén Isten irántunk való szeretetét találhatjuk meg.

Visszatérve a filmbéli pozitív érzelmre: a Szeretet (Keira Knightley formálja meg) így tanítja a sokat szenvedett, mélyen meggyötört főszereplőt ebben a – valamelyik kritika szerint manipulatív és giccses, számomra azonban igenis csodás, emberarcú – moziban: „Mindenen ott vagyok. Én vagyok a sötétség és a fény, a napsütés és a vihar. Jól mondod, tényleg ott voltam a nevetésében [ti. az elhunyt kislány nevetésében], de most éppen úgy itt vagyok a fájdalomában is. Én vagyok a lényeg mindenben. Én vagyok a végső miért... Ne akarj nélkülem élni!”

● GAZDAG ZSUZSANNA

Váratlan szépség. Magyarul beszélő amerikai filmdráma, 2016. Rendezte David Frankel. Főszereplők: Will Smith, Keira Knightley, Kate Winslet, Edward Norton, Helen Mirren. 94 perc.

Nem áll össze a kép

Negyedik keresztény színházi fesztivál

Határon túli magyar előadások kerültek a középpontba az idén február 3–8. között a budapesti Újszínházban megrendezett negyedik keresztény színházi fesztiválon. De mivel betegség miatt két kiemelt előadás is elmaradt, sajnos minőségi változást az idei rendezvény sem hozott az eddigiekhez képest.

„Célunk változatlan: a keresztény fundamentumon álló Európa művészetéből adunk ízelítőt nézőinknek. Továbbra is emlékeztetünk a néhai bölcs politikus híres tételére, miszerint: »Az egyesült Európa vagy keresztény lesz, vagy nem is lesz.« A tárgykörrel manapság izgalmas politikai vita folyik, ráadásul színházunk folyvást cseperedő rendezvényétől függetlenül (ám mégsem teljesen véletlenül) e kérdés alakításában Magyarország erőteljes szerepet is vállal. Tavaly ugyanezen a helyen azon félelmünknek adtunk hangot, hogy úgy látjuk: keresztényi szemmel nézve Európa nem egészséges. Sőt azt is kifej-

tettük, hogy bár a gyógyulás tekintetében behozhatatlannak tűnő késelemben vagyunk, mégsem adjuk fel! Az Újszínháznak ezután sem lehet más küldetése e vég-sőkig globalizált világban, mint az, hogy a művészet eszközeivel felmutassa és védje nemzeti és keresztény értékeinket. Színvonalas határon túli magyar produkciók segítségével továbbra is rávilágítunk a hit és a szakralitás közösségformáló, valamint nemzetépítő és megtartó erejére” – írta köszöntőjében Dörner György igazgató, sajnos azonban a fesztiválon – a dicsérhető gondolatok ellenére – idén is elmaradt a katarzis és a kiemelkedő minőség.

Határokon átívelni?

A negyedik fesztivál a határon túli társulatokra és előadásokra fókuszált, ám két kiemelkedő társulat – a kassai és a kolozsvári – produkciója elmaradt a főszereplő színészek betegsége miatt. A kolozsváriak vezetője ráadásul nyílt levelet írt a színház Facebook-oldalán Dörner Györgynek, az Újszínház igazgatójának. Ebben elárulta, hogy előzetes ígéretük ellenére sem jöttek volna el, mivel időközben értesült az általa korábban kedvelt Dörner „bajos dolga-iról”. Azt ugyan nem fejtette ki, hogy pontosan mire gondol, levele mindenesetre különös fénytörésbe helyezte a rendezvény való részvételt...

Az esemény fővédnökei idén Szalay Zoltán pilisszentkereszti plébános és Földi-Kovács Andrea televíziós műsorvezető voltak. Földi-Kovács köszöntőjében is megjegyezte, ami az érdeklődőknek is feltűnhetett: nem csak keresztény tematikájú előadások szerepelnek a repertoáron. Ez természetesen nem probléma, hiszen – amint már tavaly is felvetettük a fesztiválról szólva – ki merné azt állítani Dan-

Jelenetek a fesztivált megnyitó, *Fehér szarvas* című előadásból

te, Madách vagy akár Shakespeare műveiről, hogy ne az általános emberi kérdésekkel, hittel, akár keresztény értékekkel foglalkoznának?

Az továbbra is tény, hogy a rendezvényt sorozat a maga nemében egyedülálló, hiszen Európában nincs még egy olyan találkozó, amelyen csak keresztény színházak darbjait vagy bibliai témájú előadásokat mutatnának be, de immár az újszínházi esemény sem ügyel erre a korábban felállított szigorú szabályra. Talán nem is kellene, hiszen inkább a színvonalnak kellene a fókuszban lennie.

Kifejezetten keresztény színházból egyébként sem sok van a világban, mondhatjuk, alig akad. Egy igazán nagy sikerű társulat dolgozik az Amerikai Egyesült Államokban. A magát „keresztény Broadwaynek” tituláló Sight & Sound Theatre 1976 óta mutat be valóban látványos, Disney-musicalket megszegyenítő produkciókat Mózesről, Sámsonról, Jónásról vagy épp Józseféről, s ezekre a mintegy háromszázhuszmillió országban van kereslet. De ha már keresztény színház, a téma felvetésekor még mindig örömmel gondolhatunk az Udvaros Béla alapította Evangélium Színházra, amely sok előadásával töltött be úrt és jelentett minőséget. Ugyanakkor még mindig fontos hangsúlyozni, hogy a keresztény értékekre való figyelemfelhívás valóban fontos, megkérdőjelezhetetlen feladat, de csak akkor, ha rendben van az előadások minősége. Különben akár a visszajára is fordulhat a nemes cél, és a rendezvény elveszi a kedvet mind a színházlátogatástól, mind a keresztény témák felé fordulástól.

Bővült repertoár

Az idei keresztény színházi fesztivált András Attila színművével nyitották meg – szinte telt ház előtt – a szerbiai Udvari Kamaraszínház előadásában. A *Fehér szarvas* az 1920-as évek Délvidékén játszódik, ám a produkció finoman szólva is hagyott kívánnivalót maga után. A túljátszott mozdulatok, mimikák, hanghordozások egészen elszomorítóak voltak. A közönség hosszas tapssal méltatta a produkciót, ez azonban valószínűleg inkább a téma – a máig fájó trianoni kataklizma – megjelentetésének szólt.

A rendezvényt a szervezők idén is próbálták zenei programokkal színesíteni, így Bartók & Folk címmel koncertet adott a Szent Efrém férfikar és Szokolay Dongó Balázs. A Bubik Színpadon látható volt

FOTÓK: GYÖRGY ZSOLT

idén Kányádi Sándor *Kétszemélyes tragédiája* a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház – korábban Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház – előadásában, *Az ember tragédiája* pedig beavatott színházi formában a dunaszerdahelyi Rivalda Színház játékában.

A házigazda társulat előadásában több darab is színre került a fesztiválon: Kocsis István *Árva Bethlen Kata* című monodráma, illetve a szerző másik darabja, *A királynő aranyból van*, amelyet már tavaly is láthatott a közönség. *A funtineli boszorkány* című Wass Albert-adaptációt szintén régóta repertoárján tartja az Újszínház.

Az idei fesztivál fénypontja kétségkívül Böjte Csaba ferences rendi szerzetes előadása volt – a vele folytatott beszélgetést a kishíradóról át is kellett szervezni a nagyra, mert Csaba testvér hiteles személyét és mondandóját most is hatalmas érdeklődés övezte.

Vissza a színházi gyökereihez

4176 kilométernyi út – ennyit kellett volna megtennie a közönségnek, hogy mindazokat a darabokat láthassa, melyek az Újszínházban vendégzerepeltek volna február 3–8. között, és ez valóban kecsegtető ajánlatnak tűnt, hiszen ritkán van lehetőségük a színházkedvelőknek eljutni egy-egy határon túli társulat előadására. Két fajsúlyos színház előadása azonban sajnos elmaradt. És jegyezzük meg: igazán kaphattak volna meghívást más határon túli teátrumok is.

„A szél kihívásaira a fa a gyökereivel válaszol” – ezt az Illyés Gyula-idézetet választották az idei keresztény színházi fesztivál mottójául. Ezért valóban jó lenne, ha a válogatók is visszatálnának a színjátás, a színészet gyökereihez, és a fesztivál repertoárjának nyitása is folytatódna, legfőképpen a megkérdőjelezhetetlen tehetségű társulatok kiváló előadásai felé.

A fesztivál alapvető problémája továbbra is az, hogy bár most már nem csak keresztény tematikájú előadások kerülnek a programba, még mindig nem mondhatjuk kiemelkedőnek a színdarabok minőségét. Szinte biztos állítható, hogy sokkal nagyobb örömmel nézné a közönség akár fiatal, amatőr színjátszóknak – akár egyházi iskolák diákjainak – a keresztény témájú előadásait. Úgy, ahogy például a Nemzeti Színházban működik az *Ádámok és Évák ünnepe*, melyen diákszínjátszók – egyebek mellett – balladákat, bibliai történeteket is előadnak.

Igazán jó lenne az Újszínházban remek *Jézus Krisztus szupersztárt*, *Godspell*, *Csíksomlyói passiót* látni. És ha már a program idén – bizonyos mértékben – amúgy is elszakadt a keresztény tematikától, akkor kiemelkedő társulatok klasszikusait is be lehetne mutatni. Vagy például Visky András *Júlia* című színdarabját, de akár a *Tartuffe-t* is, hiszen ezekben sokkal inkább megjelenik az Istennel való párbeszéd, a hit, a szeretet, az erkölcs kérdése, mint az Újszínházban színre került – egy-két kivételtől eltekintve – halvány történetekben.

● KÉZDI BEÁTA

Megtalált jelző

Balicza Iván igehirdetés-kötete

Kezdjük őszintén: elfogult vagyok. Egyrészt azért, mert Balicza Ivánt régen ismerem, szeretem, s az csak ráadás, hogy két gyermekem homlokára ő csorgatta a keresztvizet. Másrészt pedig a budavári gyülekezet tagjaként a most kötetben megjelent prédikációinak jelentős részét a templomi padban ülve hallgattam meg.

A hit hallásból van, a hallás pedig Isten igéje által. Jó keresztény tudja ezt, s neki aligha kell bizonygatni Pál apostol szavainak igazságát. De mi lesz az élőlészóval, ha papírra vetik? Vajon nem illan-e el belőle az ember, az igehirdető? Persze olvastam én már összegyűjtött prédikációkat, de azok többnyire csak szövegek voltak, nem lappangott mögöttük az akusztikai élmény. (Lelkem mélyén örökre rádiós maradok, akít a hang úgy fog meg, mint háziasszony ujjait a frissen hámozott cékla.) Vagyis – megint csak őszintén – elfogódottan ütöttem fel Iván könyvét.

Előbb megpróbáltam sorban, egymás után olvasni az összegyűjtött igehirdetéseket. Nem ment könnyen, mert szinte elsodort a szövegek intellektuális ereje. Amikor a templomból hazafelé igyekezve végig gondolom a hallottakat, újraveszem fejben az igehirdetés leginkább megragadó mondatait, akkor a zakatoló idő és a változó tér – nekem legalábbis – segít feloldani a gondolatok sűrűségét. Most, a fotelben ülve nem volt ez a támogatás. Iván szövegeinél pedig ugyancsak jól jön ez a segítség, hiszen a Szentírás szilárd alapot kínáló szövegeire építve az élet legmélyebb, legszebb és néha legsötétebb bugyraiba kalauzolja el hallgatóit – illetve ebben az esetben olvasóit. Mély bölcsesség, az örömök és persze a kínok személyes

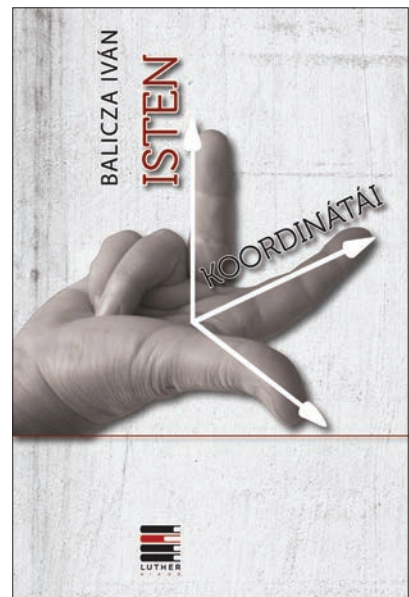
megélése, erős hittel átszőtt értelmezése teszi kivételesen értékessé prédikációit. Említettem már: az elmúlt évtizedekben hallgattam őt a padban ülve, és többnyire az a szó jutott eszembe, hogy *hiteles*. (De rögtön éreztem azt is, hogy ez így kevés.)

Tudom, hogy Ivánt sokat rázta az élet. Alig feldolgozható, személyes veszteségek érték, és gyarló önmagával is kíméltelenül szembe kellett néznie. Pont úgy, mint mindannyiunknak. Ám attól több ő, hogy mindebből olyan életesszenciát tudott párolni, amelyből kivételes szerencse egyegy szippantásnyit megkapni.

Iván egyszerűen beszél-ír. Úgy tapasztalom, manapság kevesek adománya, hogy gondolataikat letisztultan, bárki számára követhetően tudják átadni. Mondhatnánk, hogy egy lelkésznek ez a dolga. Ennek ellenére a rendszeres igehallgató bizony megtanulja becsülni azt a lelkészt, akinek prédikációja után úgy kászálódik ki a padból, hogy...igen, pontosan tudom, érzem, mit akart nekem mondani a Luther-kabátos ember. Iván a prédikációiban a való élet összefüggéseibe illeszti az igehelyeket, s magyarázatait mély teológiai tudásról és széles műveltségről tanúskodó „segédanyaggal” köríti.

És ami talán a legfontosabb: amit mond-ír, az mindig egyértelmű. A bizonytalanságot nem keni el kétértelmű mondatokkal, ravasz félszavakkal, inkább *őszintén* bevallja azt, hogy az adott kérdésre bizony maga is csak keresi a választ. És ha valami, akkor számomra ez igazolja emberi nagyságát. Iván amúgy szigorú ember, de ha inti is hallgatóit, olvasóit, gondolatait akkor is áthatja az a sűrű szeretet, amely bőven túlmutat a hivatásából fakadó elvárásokon.

Aztán megpróbáltam taláломra, ittott felütve olvasni a könyvet. Így sem ment könnyebben, mert egyik-másik szövege any-

Balicza Iván: *Isten koordinátái*. Luther Kiadó, Budapest, 2017. Ára 1590 Ft.

nyira megszorította a lelkemet, hogy utána csak nehezen kapaszkodtam vissza a hétköznap keréknyomába. Így aztán végül visszatértem a sorban olvasáshoz.

És rá kellett jönnöm, hogy aki ezt a módszert követi, az a bölcsesség és a szeretet szövegbe szedett ajándékai mellé kaphat még valamit.

Szerintem még a szorgalmas templomjárónak is kapaszkodni kell fejben ahhoz, hogy a maga teljességében átlássa egy egyházi év tudatosan és önmagában is üzenetet hordozó módon összeálló ívét. Ez a kötet hozzásegít ehhez. Iván sorban olvasott prédikációinak nyomán világosan kirajzolódik előttünk az az ösvény, amely évről évre körbevisz a mindennapi hitgyakorlás ligetében. És az ember már csak olyan, hogy ha sokadszor megy végig ugyanazon az úton, akkor szinte gépiesen lépdel, figyelmét elkerülik az őt körülvevő értékek, csodák. Iván ezek mellett a csodák mellett torpantja meg olvasóit. Prédikációiban, írásaiban odafigyelésre, rácsodálkozásra és persze értelmezésre, következtetésre – önmagunkkal való szembenézésre készlet. Szerintem a lelkésznek ez az egyik legfontosabb feladata: úgy szólni, hogy gondolataiban az igehallgató önmagát lássa meg. Akkor is, ha öröm szembesülni a képpel, s akkor is, ha szégyellni való. Iván igazi *szembesítő*.

Lám, így összegyűjtve kellett elolvasnom a prédikációit ahhoz, hogy megtaláljam a régóta keresett, szerintem rá leginkább illő jelzőt.

● ILLISZ L. LÁSZLÓ

Könyvbemutató

Balicza Iván *Isten koordinátái* című igehirdetés-kötetének bemutatója február 19-én, vasárnap, a 11 órás istentisztelet után lesz a Budavári Evangélikus Egyházközség kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). A könyvet bemutatja: dr. Fabiny Tamás püspök és dr. Szabó Lajos, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora, a Gyakorlati Tanszék professzora. A kötet a bemutatón kedvezményesen áron vásárolható meg.

A siralomház tanúja

Jány-levelek a vezérezredes utolsó napjaiból

A második világháborús Magyarország tragikus sorsú 2. magyar hadseregének egyre bővülő irodalma van. Az emlékek mindenkor sebeket tépnek fel, fájdalmakat szülnek. Így van ez vitéz Jány (Hautzinger) Gusztáv egykori vezérezredes, hadseregpárancsnok esetében is, akit 1947 őszén koncepció perben ítétek halálra és végeztek ki. Amiért most őt idézzük, annak az a magyarázata, hogy rokona, a maradandó nyomokat hagyó Balikó Zoltán evangélikus esperes, aki a siralomházban felkereste Jányt, ebben az évben lenne százesztendő.

Egy kicsiny fadobozban maradtak meg Jány Gusztáv utolsó levelei, feljegyzései, ismeretlen fényképei, amelyeket a vezérezredes Ilona nevű húga őrzött meg az utókornak. Az ő halála után a dokumentumok fiához, Jány Gusztáv unokaöccséhez, dr. Korompay Sándor orvoshoz kerültek, majd az unokaöcs, illetve felesége elhunytakor ifjabb Korompay Sándor – a fadoboz jelenlegi tulajdonosa – tárhatta fel tartalmát.

Jány Gusztáv személyének és küldetésének megítélése a mai napig megosztja a közvéleményt, jóllehet a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1993. szeptember 27-én és október 4-én meghozott ítéletében felmentette az ellene emelt vádak alól, „mert a terhére rótt bűncselekményt nem követte el”. A Budapesti Népbíróság 1947-ben koholt vádak alapján, ellentmondásos körülmények között indította meg ellene a büntetőeljárást, és hozta meg a halálos ítéletet.

Az élet utolsó évei olyanok, mint egy álarcosbál vége, amikor mindenki leveleszi a maszkot. Az akkori idők talán legképzettebb magyar tábornoja sem kergetett illúziókat, levelei azonban tele vannak emberi érzésekkel, amelyek a lét legegyszerűbb kérdéseit vetítik elénk.

A fadobozból elsőként egy összehajtott papírlap került elő. Egy lepréslent pipacsvirágot rejtett a „boríték”.

– Guszti bácsi sírjáról van – kaptam a magyarázatot. – Azok után nőtt rajta, hogy a Rákoskeresztúri új köztemetőben eltemették. Ismeretes, hogy Tildy Zoltán köztársasági elnök elutasította a kegyelmi kérvényt, viszont az akkori szokásoktól

eltérően hozzájárult, hogy a Gyűjtőfogházban végrehajtott kivégzés – agyonlövés – után a család eltemethesse a holttes-

tet. Nyilván kivitték lovas kocsin a kijelölt és megásott sírgödörhöz, és a családtagok ott vehettek tőle búcsút. De nem jelölhették meg a sírt a nevével, ellenben rákerülhetett egy fakereszt, valamint egy kis márványlap, amelyen utolsó szavai állottak. A család erős lelkületű tagjai ugyanis, öcsce, Sándor – feleségével és fiával –, valamint unokahúgának, az én keresztanyának a férje, Balikó Zoltán pécsi evangélikus esperes egy nappal a kivégzés előtt be-mehettek a siralomházba, és ott hangzott el Guszti bácsi következő mondata, ami megjelölte a sírját: „Nem én vagyok erős, hanem aki mögöttem áll, Krisztus.” ▶

Balikó Zoltán (fenti képünkön) Érd evangélikus gyülekezetének a megszervezése során ismerkedett meg Korompay Ilonával, 1943-ban kötöttek házasságot. Érdről hívták be 1942 márciusában tábori lelkészi szolgálatra, és a 2. magyar hadsereggel a Don-kanyarba vezényelték. Lajos bátyja hősi halála miatt azonban háttországi szolgálatra irányították. A bevetés előtt álló kisebb alakulatok lelkipásztora lett. A front összeomlását, a 2. magyar hadsereg tragédiáját a fronttól távol érte meg. Mivel megtagadta, hogy felesküdjön Szálásra, jóakarátú elöljárói a hadbíró-ság előtt a kőszegi katonai alreáliskolába helyezték el tanárnak. Az iskolát 1945 januárjában a front elől evakuálták. Balikó 1946 elejéig tartózkodott Németországban hetvenhárom középiskolás diákkal.

A kicsiny fadoboz tartalma elárulja: Jány leveleinek egy része a tizenhárom hónapos amerikai fogságból származik. Miután a vezérezredes a Don-kanyarból hazatért, 1943. július 22-én nyugdíjazták. 1944. november végéig magánemberként élt Pesten betegeskedő feleségével. Később átköltöztek Budára, majd Dunaszerdahelyre a rokonokhoz. 1945 márciusában azonban úgy döntöttek, hogy egy Ausztriába tartó autóbusszon elhagyják az országot. Velük tartottak ifjabb Korompay Sándor nagyszülei, Hautzinger Ilona és férje, idősebb Korompay Sándor is. Idő múltával Bajorországba kerültek, Eichendorfbra, ahol 1945. május 1-jén az amerikaiak elfogták Jányt.

„Prisoner of war post card” – olvashatjuk a nyomtatott betűket. A háború foglyának levelezőlapja 1946-ból. A címzett Balikó Zoltán.

„Kedveseim! [...] Köszönettel kezdhettem meg a finomságokért, leveletekért és a látogatásért. [A családtagok ugyanis fel-

kereshették a fogságban is. – K. A.] Nagynagy öröm volt. Zoli [Balikó Zoltán] beszédét külön is köszönjük, hisz vasárnap nem tudott bejönni a német pap. Csak ne fosszátok meg magatokat semmitől. Én el vagyok látva, és hál’ Istennek, jól vagyok. Mindnyájatokat szeretettel csókol Gusztitok. Körömféfé kér[ek], Jány Gusztáv vezérezredes.”

Azt követően, hogy Jányt az amerikaiak elfogták, hamarosan meghalt a felesége. 1945. július 10-én temették el Németországban Ilonáék és Balikó Zoltán.

– Zoltán tartotta a sírbeszédet – említette Korompay Sándor –, amelyet nagyapám kusza betűkkel leírt, tudniillik Guszti bácsi – érthető okokból – nem lehetett ott a szertartáson. Viszont kérte, hogy tájékoztassák arról, mi hangzott el.

Felesége halála után írta azt az imát, amelyet szintén megőrzött a fadoboz:

„Ima, Ancikám emlékére. Örökké való király! Soha el nem múló és Mindenható! Meghalt páromról emlékezem meg ma, ki egykor benned hitt, kit szerettem, kit ma is szeretek. Nem halott ő, mert te nem vagy a holtak, hanem az élők istene. Zárd lelkét atyai szívedbe, ahonnan egykor kilépett. [...] Szentlélek! Szeretet és erő lelke! Kösd össze, amit a halál szétválasztott, te megszabadítottad szegénykémet hazatértekor a halandó földi sától. Engedd most már, hogy mellettem lehessen mindenütt és mindenkor. Erősítsd bennem a hitet, hogy nálad van életben, szeretetben és békeességben. Találkozásunkat, a viszontlátást tedd örömmé Te, akinél ezer esztendő annyi, mint egy nap, és add, hogy az én várakozásom is örömmé váljék. Ámen.”

– Milyen volt a házasságuk? – kérdeztém.

– Szép kapcsolat volt, csak sajnos nem volt gyermekük.

Egy másik, 1946-ból származó levél:

„Május 18-án kiengedtek [az amerikai fogságból], akkor írtam Sándornak, hogy mihelyt Anci sírját rendben tudom, és tőle elbúcsúztam, indulok, és állok az elkövetkezők elé. Augusztus elsejei szállítmányra jelentkeztem is. Ahogy a helyzetet átlátam, a dátum meg is felelt volna, mert Ancim névnapjára elkészült a sír betonlappal való befedése, fejtől fekete márványtábla áll a sírival, mögötte a régi keresztet meghagytam. [...] Egy Krisztus-fejet faragtattam. Júliusban a szerelvények leálltak. Úgy van, hogy október közepén indítják azt a csoportot, amelybe felvettek. Egyebütt hely nem volt, ott az elmaradottak voltak és vannak. [...] Én jól vagyok... és papírspárgából készítek női tarsolyokat, amiből rende-

sen megélek. Adja Isten, hogy jól legyetek Mindnyájan, szeretettel csókolok mindenkit, Gusztitok.”

– Milyen jellem tükröződik Jány Gusztáv ez idő tájt írt leveleiből?

– Keménység és határozottság jellemezte haláláig, ugyanakkor mélységesen vallásos, istenfélő volt. Vallásosságára jellemző, hogy mindennap olvasta a Bibliát, és sokat imádkozott. Felesége halálakor írt fohásza is bizonyosság erre.

Galli István jogásztól tudjuk, hogy „az evangélikus egyház hú fia volt, mert a Ludovika parancsnokaként berendezett egy evangélikus kápolnát, tiltotta a trágár beszédet, szinte bigott vallásos volt”.

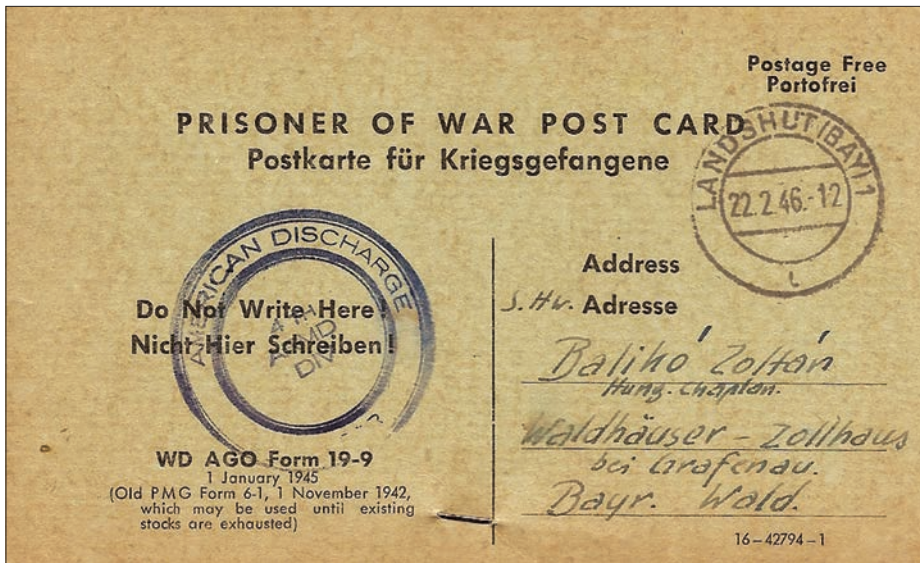
Ifjabb Korompay Sándor így folytatta:

– Az első kegyelmi kérvény indoklásában olvashatjuk, hogy „nem lapult és nem szökött, hanem vállalni kívánta katonai rangjából és feladatából folyó összes cselekedeteinek következményét, állandóan hangsúlyozván, hogy csakis úgy kíván védekezni, hogy másnak ne ártson védekezésével”. A szüleink sokat meséltek nekünk, gyerekeknek ezekről a hónapokról és magáról a perről, a tárgyaláson ugyanis Guszti bácsi egész rokonsága, családja jelen volt. Édesapám egy alkalommal azt mondta neki, hogy be fogja vinni a Honvédelmi Minisztériumból azokat az iratokat, amelyek igazolják: több ízben jelentette a felszereléssel kapcsolatos hiányosságokat, a németekkel szemben elégedetlen volt, és így tovább. Guszti bácsi azonban leintette azzal, hogy az ő sorsát már úgyis eldöntötték, kár minden erőfeszítésért. Különben sem akarja, hogy másokat sodorjon bajba önmaga védelme miatt. Amikor Németországból hazaérkezett, mindjárt levették a vonatról, tehát tudták, hogy jön, és a katonai ügyészségre vitték. Háromszáz napot töltött a Nádor utca és a Zrínyi utca sarkán lévő épület pincéjében.

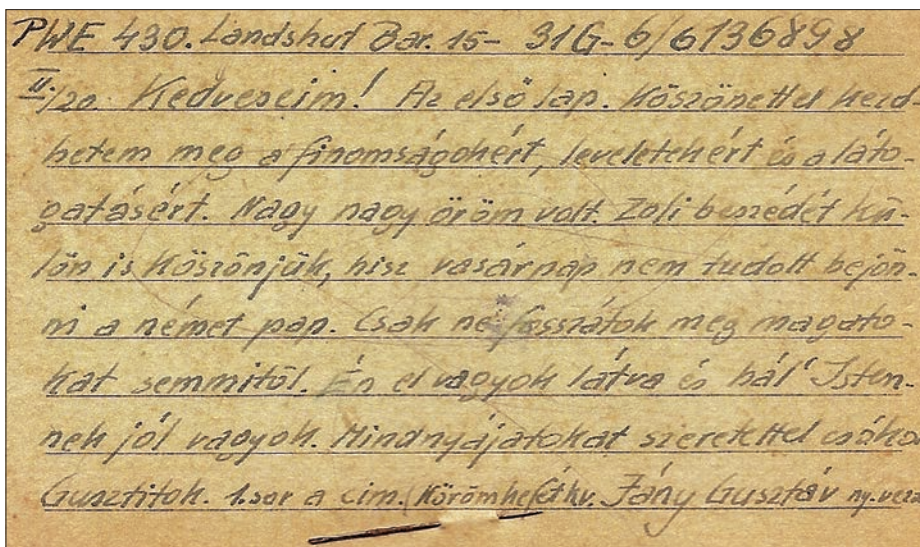
✱

1947. október 4-én volt a népbíró-sági tárgyalás zárónapja. Az utolsó szó jogán Jány többek között a következőket mondta: „Magamat bűnösnek nem érzem. 1945 augusztusában már tudtam, hogy a háborús bűnösök listáján szerepelek. Ártatlanságom tudatában, hadifogságból való szabadulásom után a legelső hazatérő szerelvényen helyet kértem, és visszatértem önként, anélkül hogy erre az amerikai parancsnokságok vagy a megélhetés gondolai késztettek volna.”

Ahogy megérezte és unokaöccsének mondta: halálra ítélték. Az ítélet elhangzása után Jány felállt, és határozott hangon közölte: „Kegyelmet nem kérek, mert ez-

Az amerikai fogságból küldött levelezőlap Balikó Zoltán részére

zel elismerném bűnösségemet!” Dr. Jármay Zsigmond, Jány Gusztáv választott védője 1947. november 24-én per-újráfelvételi kérelmet nyújtott be. Kérelmét a Budapesti Népbíróság másnap, november 25-én elutasította. Egyetlen lehetőség maradt még: Tildy Zoltán köztársasági elnök. De Tildy is megtagadta a kegyelmet. Talán félt az oroszoktól?...

Györkei Jenő hadtörténész 2002-ben megjelent, *Tábormokok meghurcolása 1945–1948* című könyvében Jány búcsúlevelét közli. A fadobozból előkerült dokumentumok között azonban van egy másik búcsúlevél is, amelyet nem ismer a hadtörténet, és a kivégzés előtti napon íródott. Így hangzik:

„Kedves Sándorkám! Etuskám. [Sándor testvérének feleséget szólítja így.] Utolsó esztéken köszönetem kell hogy még egyszer kihangsúlyozzam végtelen jószágokért, azért a mélységes szeretetért, amelyet egész életemen keresztül rám szórtatok, melynek legszebb virágai akkor hullottak rám, ami-

kor a legsúlyosabb napok virradtak rám. A Mindenható Isten áldása kísérjen titeket és szeretteiteket még sok boldogsággal teli esztendőn keresztül.

Még csak azt kérem, hogy ha ti temettek el, a legegyszerűbb legyen, csak a család legyen ott, és Laci [Sándor testvérbátyja lányának a férje, aki szintén pap volt] vagy Zoli [Balikó] egyszerű imával búcsúztasson. [...] Ne legyetek szomorúak, hisz csak a test megy el, a lélek Veletek van, és utolsó imádságomban azt kérem az Úrtól, hogy őrizze meg Mindnyájatokat minden gondtól és bajtól. Isten áldjon meg benneteket, Kedveseim. Szerető csókjaimat küldöm Hozzatok, Gusztitok. XI. 25.”

A búcsúlevél mellett egy meghatalmazást is kiállított Jány Gusztáv a családtagok számára, de ezt már hajnalban, közvetlenül a kivégzés előtt: „Felhatalmazom Hautzinger Sándor vagy Korompay Sándor testvéremet, illetve sógoromat, hogy itt lévő holmijaimat átvegyék. Kérem egyben, hogy

zárkában lévő Bibliámat a koporsómba magammal vihessem. Budapest, 1947. november hó 26. Jány Gusztáv.”

– Nem tudom, hogy a Biblia végül bekevert-e a koporsóba, mert a tanúk már meghaltak – mondta Korompay Sándor –, de valószínűnek tartom. Édesapám a hetvenes években átvitette az exhumált holttest maradványait szülei sírjába, a Farkasréti temetőbe, ahol a család több tagja is nyugszik.

– Hogyan sikerült ezt keresztülvinnie?

– Fogalmam sincs, hogy kik lehettek a segítségére... De továbbra is jeltelenül fekiúdt a fekete obeliszk alatt, és csak a rendszerváltozás után nyílt lehetőség arra, hogy a nevét, a születési és a halálozási évszámát feltüntessék. Guszti bácsi már korábban publikált búcsúlevelében megjegyezte: „Ha olyan idők jönnek, hogy az megoldható, akkor, ha az anyagi megterhelést nem jelent majd, Ancim hamvait hozassátok haza, hogy hazai földben pihenhessen.”

Györkei Jenő írja említett könyvében, hogy a hamvakat az eichendorfi temetőből Szende László nyugállományú ezredes áldozatos szervezőmunkája eredményeként 1994 nyarán hozták haza, és férje mellé helyezték a Farkasréten.

★

Jány Gusztávot 1947. november 26-án, egy szerdai napon, reggel 8 órakor a Gyűjtőfogházban végezték ki. A halál okának megjelölése: „Bírói kivégzés, golyó által.” Egyéb esetekben ez állt a kivégzettek neve mellett: „Fulladás.”

A gyászszertartást végül nem Balikó Zoltán, hanem Majba Vilmos kőbányai evangélikus lelkész végezte, aki a siralomházban az utolsó éjszakát Jány Gusztávval töltötte. A sír körül csak a szűk családtagok lehettek jelen.

A nyilvántartás szerint a vezérezredes földi maradványait 1974. november 27-én – tehát az első eltemetéssel majdnem napra egyezően, de huszonhét év különbséggel – dr. Korompay Sándor kérésére exhumálták, és hivatalosan átvitték a Farkasréti temetőbe, ahol a családi sírboltban, az 1-C parcella 0. szakasza 2-es sorának 16. sírhelyén kapott végső nyughelyet. De továbbra sem jelölték meg a sírhelyet a nevével. Erre csak a rendszerváltozás után kerülhetett sor. A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2004. október 19-én védetté nyilvánította Jány Gusztáv sírját.

Balikó Zoltán, a rokon, a barát, a tanú, 1959-től a pécsi evangélikus gyülekezet lelkésze viszontagságos élet után, 2005-ben távozott az élők sorából.

• KŐ ANDRÁS

természetesen EVANGÉLIKUS

hit- és erkölcsstan

hitoktatas.evangelikus.hu

A reformáció 500 éves öröksége.

A Magyarországi Luther Szövetség és a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága jubileumi előadás-sorozatának következő programja: február 23., csütörtök, 18 óra. Helyszín: Evangélikus Országos Múzeum, 1052 Budapest, Deák tér 4. Előadó: dr. Marosi Ernő művészettörténész, akadémikus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professor emeritusa. Téma: *A lutheri reformáció mint művészeti probléma*. Előzetes regisztráció ajánlott: facebook.com/lutherszovetseg/

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány

a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve szeretettel várja az érdeklődőket következő disputájára a múzeumba (Budapest V. ker., Károlyi u. 16.). Időpontja: február 23., csütörtök, 18 óra. Disputapartnerek: Földényi F. László esztéta, irodalomtörténész és Klimó Károly festőművész. Moderátor: Galambos Ádám evangélikus teológus. Téma: *Beszélgetés a művészetről*. A rendezvényre a belépő felnőtteknek 600 Ft, diákoknak, nyugdíjasoknak 300 Ft. (A belépő megvásárlói a Petőfi Irodalmi Múzeumot támogatják.) A beszélgetés élőben követhető a Pim.hu oldalon is.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. Több mint 35 év referenciával. Bede László, 06-30/943-5089.

Evangélikus Élet-előfizetés jelentős kedvezménnyel

Ha megrendeli lapunkat, és hoz magával még egy előfizetőt, akkor mindkettejük előfizetése ajándék hónapokkal hosszabbodik. Negyedéves előfizetéshez egy, fél éveshez két, egész éveshez pedig négy további hónap az ajándék.

Az Evangélikus Életet megrendelheti e-mailben a kiado@lutheran.hu címen és telefonon is: 06-1/317-5478 vagy 06-20/824-5518. Előfizetési díjaink: negyedévre 3900 Ft; fél évre 7800 Ft; egy évre 15 600 Ft.

Tepsis hús

Hozzávalók

1 kg burgonya
1,5 kg sertésfarja
vagy karaj
5 dkg vaj
5-7 dkg füstölt
szalonna
4-5 gerezd
fokhagyma
só, őrölt bors
köménymag
majoránna
szerecsendió

Elkészítés

A meghámozott és nagyobb kockákra vágott burgonyát beletesszük egy tep-sibe. Kicsit megsózzuk, kis vajdarabkákat és kevés apróra vágott füstölt szalonnát teszünk rá. Letakarjuk alufóliával, és sütőben 170 fokon körülbelül fél órán át sütjük. Ezután kivesszük a sütőből, és ráhelyezzük az előző nap egy centi vastagra szeletelt, sóval, őrölt borssal, fokhagymával, majoránnával, köménnyel, szerecsendióval fűszerezett tarjaszeleteket. Az egészet visszatesztesszük a sütőbe, újra letakarjuk alufóliával, és 170 fokon mintegy negyven percig sütjük. Ekkor levesszük róla a fóliát, és pirosra sütjük.

• M. T. ZS.

Íz étvágyat!

Jegesmedve

Hatalmas ragadozó, a magas északi lakója. Tömött bundája sárgás árnyaltú fehér, amellyel tökéletesen beleolvad a környezetébe. Többnyire magányosan jár, de különösen a települések környékén eleség után kutatva nagyobb számú állat is összeverődhet. A jegesmedve kitűnően úszik, hosszú utat tehet meg a

tengerben, mancsaival kutyák módjára evezve négy-öt kilométeres sebességgel mozog a vízben. A hómezőkön és a jégfelületen természetes ellensége nincs, de a vízben adott esetben a rozmárok vagy a kardszárnyú delfinek jelenthetnek veszélyt számára.

A jegesmedvék elsősorban fókákkal táplálkoznak. Erre akkor van lehetőségük, amikor befagy a tenger, és a fókák légzőnyílásokat tartanak szabadon, amelyekből a fejüket időnként kidugva levegőt vehetnek. A medvék ezt használják ki. Vándorolnak a jégmezőn, és ha ilyen léket találnak, lesben állnak mellette, majd megragadják a felbukkanó fókát, és a jégre húzzák. A mohón táplálkozó állatok körül gyakran sarki rókák keringenek abban a reményben, hogy sikerül néhány falathoz jutniuk. A jégmentes időben a jegesmedvéknek elhullott állatokkal, sőt akár lemmingekkel kell beérniük. Szaglásuk kitűnő, egy partra vetődött bálna illatát messziről megérik, és egy ilyen óriási állat tetemén több napokon át táplálkozhatnak.

A jegesmedvék párzási ideje április második felétől májusig tart, ilyenkor a hatalmas hímek gyakran kemény csatákat vívnak a nőstényekért. Az anyamedve ellés előtt a hóban mély barlangot ás, és abban hozza világra zárt szemű, mindössze tengerimalac nagyságú és teljesen tehetetlen bocsait. Az anyjuk több hónapig el sem mozdul mellőlük, de amikor kivezeti őket, a bocsok a hófehér bundájukban aranyos látványt nyújtanak. Játékosan birkóznak a hóban, anyjuk féltve őrzi őket.

● SCHMIDT EGON

RAJZ: BUDAI TIBOR

A budapesti állatkertben most sajnos nincs jegesmedve, de külföldi állatkertekben láthatók. Fényképezzétek le a fehér mackót, és a képet küldjétek be szerkesztőségünkbe. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Megfejtések: 1. 400-700 kg, a táplálékbőség idején kétféleképpen; 2. Általában kétféle, az állatokra vadászhatnak, elpusztíthatnak.

Töprengő

Lázár Ervin egyik írásában olvastam egy szót: „egyedes”. A gyerek, akivel az író beszélgetett, először nem értette, mit jelent ez a szó, pedig egyszerű. Aki ezredes, az ezer embernek parancsol, a százados száznak, az egyedes meg egynek, saját magának tud parancsolni.

Ez nem tűnik túl nehéznek, de ha jobban meggondoljuk, mégsem olyan könnyű. Talán már jártál úgy, hogy elhatározad: komolyabban fogsz készülni egy dolgozatra, aztán mégis játékkal vagy telefonozással ment el az idő. Elhatározad, végre rendet raksz a táskádban, de csak tolódt a dolog. Nem, nem könnyű magunknak sem parancsolni: uralkodni magunkon, önuralommal kézben tartani a dolgainkat. Pedig milyen királyság lenne, ha képesek lennénk rá!

A böjt idején gyakorolhatjuk az önuralmat. Ha valamiről lemondunk egy időre, utána egészen máshogy tudunk arra a dologra nézni. Nagyon jó edzés ez, és hatalmas szabadságot is ad. Jézus is böjtölt. Szolgálatba lépése előtt hosszú ideig nem evett, így erősített a rá váró feladatra. Neki sem volt könnyű. Próbák – ahogy a Biblia mondja: „kísértések” – voltak közben, de amikor ezeken felül tudott kerekedni, az igazi győzelem volt.

Tarts velem erre a hat hétre, míg az ünnepre készülünk! Többféle módon is gyakorolhatod a lemondást, az önuralmat. Félreteheted egy hétre a nassolást, nézheted kevesebbet a kijelzőt. Elhagyhatod mások kibeszélését, a telefon „Szundi” gombjának használatát, lemondhatsz a számodra fontos egyik játékról. Fontos, hogy amit vállalsz, az ne ártson másnak. A felszabaduló idődet fordítsd több imádságra, éneklésre, beszélgess idősekkel, barátokkal, segíts ott-hon a házimunkában, hallgass meg valakit, amikor szívesen mesélne magáról!

Kívánom, hogy ez az időszak tényleg király lehessen! Igazi önuralom-tapasztalat!

Itt elolvashatod Lázár Ervin írását: <http://www.szepi.hu/irodalom/lazar/tvuvsdz/altalanos.html>

► Minek az eszköze lehet a böjt? Írd be a megfelelő szavakat, és a kék négyzetek betűiből összeolvashtad a választ. Megfejtésedet neveddel, címeddel, életkoroddal együtt küldd el szerkesztőségünk címére.

► Készíts koronát a képek alapján papírtányérból!

Uram, észre sem veszem, mennyi minden tart fogva, mennyi minden uralkodik rajtam. Most, hogy próbálok önuralmat gyakorolni, legyél segítségemre, hogy megtapasztaljam a te szabadságodat. Ámen!

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (február 19.) *Mert újra örömet leli majd az Úr abban, hogy jót tegyen veled, ahogyan örömet lelte atyáidban.* 5Móz 30,9b (2Tim 1,5; Lk 8,4–8[9–15]; Zsid 4,12–13; Zsolt 18,21–51) Vajon milyen kép él bennünk Istenről? Milyen is ő tulajdonképpen? Persze itt nem a „kinézetére” gondolok, inkább arra, hogyan fordul hozzánk. A mindennapok nehézségei között ő nem egy újabb teher akar lenni, de nem akar elfordulni sem tőlünk, magunkra hagyni minket. Annak örül, ha segíthet, ha jót tesz velünk. Mert mindannyiunk élete felől jó terve van. Ezt megmutatta a múltban is, és ma sincsen másképpen.

Hétfő (február 20.) *Szívárványivemet helyezem a felhőkre, az lesz a jele a szövetségnek, amelyet most a földdel megkötök.* 1Móz 9,13 (Kol 1,23; 5Móz 32,44–47; Lk 10,25–37) Milyen gyönyörű jelenség a szívárvány! Többnyire eső után lehet az égen megcsodálni ezt a „művészi alkotást”. A szívárvány igazán látványos, de emellett Isten szövetségének a jele is, amelyet azért adott, hogy lássuk: Nőé napjai után nem lesz több özönvíz. Belegondoltunk-e már abba, hogy ennél sokkal csodálatosabb jele is van Isten szövetségének, az új(abb) szövetségnek? Ez pedig nem más, mint Jézus Krisztus, aki Isten Fiaként lehet életünk Ura. Milyen hatalmas csoda, amikor az ő fénylete által az Úr színeibe öltözik az életünk!

Kedd (február 21.) *Mert benne teremtett minden a mennyen és a földön, a láthatók és a láthatatlanok.* Kol 1,16 (Ézs 40,26; Ez 33,30–33; Lk 10,38–42) Minden Krisztusra nézve, őbenne teremtett és létezik. A Megváltó egyben teremtő, a világ keletkezésének motorja, a mi életre hívó és hitünk, Istenhez tartozásunk újteremtője is. Micsoda ajándék, hogy újteremtő Megváltó az, akin keresztül lát bennünket az Atya! Szeretett Fia áldozatát, keresztjét látja, és bennünket is gyermekeiként fogad, valahányszor elé járulunk. Ő adja meg, hogy e földi élet végén, a végső ránk tekintés pillanatában is Krisztust lássa bennünk.

Szerda (február 22.) *Azért én úgy bánok majd ezzel a néppel, hogy csodálkozni fog, igen csodálkozni: vége lesz a bölcsék bölcsességének.* Ézs 29,14 (Lk 1,16–17; Lk 6,43–49; Lk 11,1–4) Az Úr jelenlétében, az ő munkája által folyamatos átalakulásban van az életünk. De ezek a változások nem kikényszerítettek vagy rossz irányúak, hanem olyanok, amelyeken – a szó pozitív értelmében – csodálkozni lehet. Mert az Úr előtt nem számít a bölcsesség, az

okosság, a szépség, az erő... Kizárólag az elkötelezett hit tudja őt megragadni és ezt a csodálatos változást igazán értékelni.

Csütörtök (február 23.) *Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!* Zsolt 51,12 (Lk 15,18; 1Thessz 1,2–10; Lk 11,5–13) Tiszta szív és erős lélek. Olyan tulajdonságok ezek, amelyeket szívesen birtokolnánk. Megszerezni, megvenni, kidolgozni, „gyúrni rájuk” azonban nem lehet. Sohasem lesz tiszta a szív és erős a lélek csak azért, mert én azt akarom. Ezeket teremteni kell! És az Úr az, aki teremteni tud, nemcsak minket, de bennünk is, egész életünk folyamán. Teremtőereje olyan emberré tud bennünket formálni, amilyenekké lennünk kell. Pontosan olyannak, amilyenek ő maga álmodott meg a világ hajnalán: tiszta szívűnek és erős lelkűnek.

Péntek (február 24.) *Mert olyanok voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek lelketek pásztorához és gondviselőjéhez.* 1Pét 2,25 (Ézs 63,9; 2Tim 3,10–17; Lk 11,14–23) Nagyon szeretek kirándulni, főleg az erdőjárást kedvelem. Egy erdőben mindig fontos, hogy az ember helyesen tájékozódjon, a jó ösvényt válassza. Amikor eltévedek, először csak bosszús vagyok, de egy idő után aggodni kezdek, hogyan találok majd vissza. Az életünk sokkal bonyolultabb és kiismerhetetlenebb, mint a leghatalmasabb erdő. Ha nincs valamilyen tájékozódási pont vagy „eszköz”, akkor nagyon könnyen elveszik az ember. A Szentlélek az, aki utat tud nekünk mutatni Krisztushoz, és el tudja érni bennünk a megtérést, a jó, a helyes irányba fordulást. Legyen a mai napon különösen is fontos a számunkra, hogy kérjük a Szentlélek irányító segítségét.

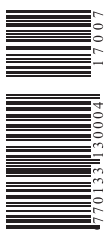
Szombat (február 25.) *Őt szeretitek, pedig nem láttátok.* 1Pt 1,8 (Zsolt 73,25; Mt 13,31–35; Lk 11,24–28) Az ember az érzékszerveire hagyatkozik. A látás, a hallás, a szaglás, az ízlelés, a tapintás alapján észleljük és dolgozzuk fel a környezetünket és változásait. Ami ezen túlmegegy, azt sokszor nehezen fogadjuk el. Pedig a tapasztalat nem csak ezeken alapulhat. Van egy olyan érzékszerv, amelyik igen „együgyű”, abban az értelemben, hogy egy ügyet szolgál. Ez pedig Isten megtapasztalása, a vele való kapcsolat. Sokféleképpen tud hozzánk szólni Isten, sok mindennel meg-alapozhatja a vele való kapcsolatot, de ami igazán összeköt vele, az a hit. Minden más érzékelés lehet fontos, de csupán kiegészítés. Szeressétek az Urat!

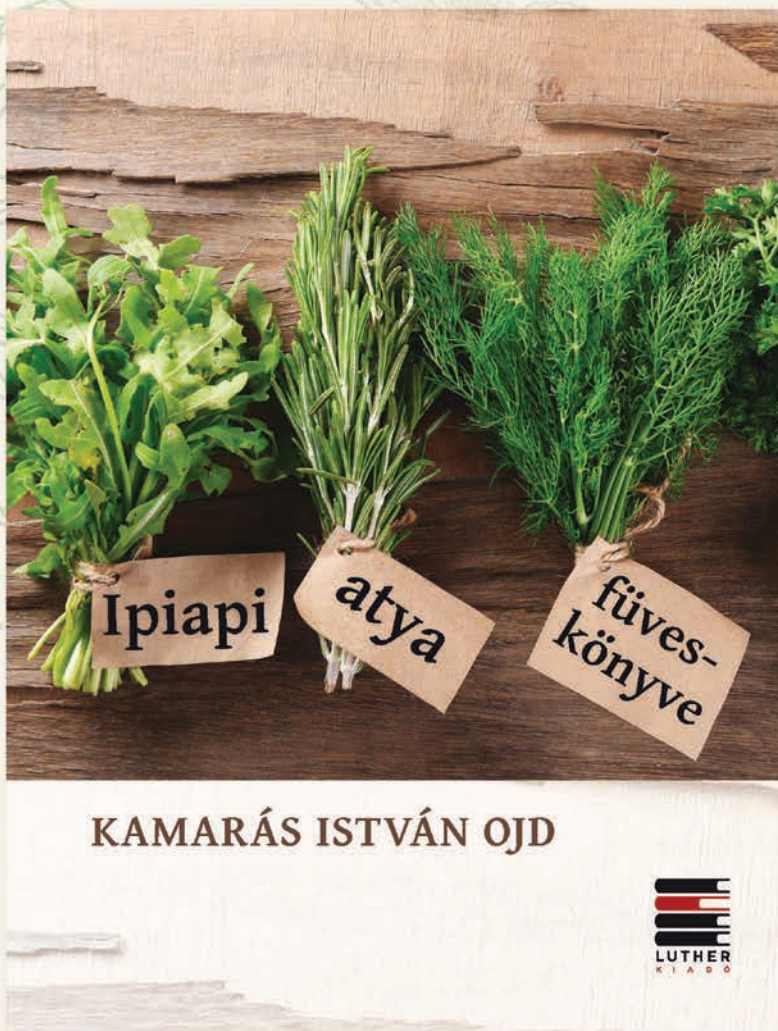
● KOVÁCS VIKTOR

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu • Előfizetés: kiado@lutheran.hu
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNERÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermeknek (keszivegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: FAMILY MAGAZIN / FARKAS VIVIAN

Ára: 500 Ft

1100 Ft

KAMARÁS ISTVÁN OJD: IPIAPI ATYA FÜVESKÖNYVE

„Engedje meg az Olvasó, hogy néhány használati utasítást adjak eme nem hétköznapi olvasmányhoz. Mindenekelőtt: teljesen természetes, ha olvasás közben erőt vesz valakin a szent ambivalencia. Ez olyan furcsa kettős érzés, amelyet akkor él át az ember, amikor nem tudja, hogy sírjon vagy nevéssen. [...] Ha ezt érzi az Olvasó, akkor már egészen közel van az OJD rend lelkiségéhez. Isten bohócai ugyanis saját esendőségüknek, kicsinyességüknek, emberkedésüknek a tükrébe tekintve nem jajveszékelnek önmaguk fölött, hanem nevetnek önmagukon. Ez a nevetés nem elröppenő humor, nem is fricskák és fityiszek sora az egyház botladozásai láttán, hanem nagyon is komoly és áldott, lelket tisztító és feloldozó nevetés. A humor tudniillik Isten páratlan ajándéka, a nevetés pedig nem más, mint a lélek tüsszenése.” Kovács László OJD (részlet az előszóból)

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangélikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9-17 óra között
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.

Déli kerületi
családi
missziói nap,
2017. április 1.
Bonyhád

„Miért keresitek a holtak között az élőket?”

FELSZABADÍTÓ ÖRÖMHÍR

9.00 Gyülekező, közös éneklés

9.45 Köszöntések

10.00 Nyitó igehirdetés – dr. Szabó Lajos

11.00 Felszabadító örömhír – Pannonhalmától Wittenbergig
Várszegi Asztrik bencés főapát és Gáncs Péter püspök
disputája

12.00 Ebédszünet

13.00 Szabadon választható programok:

1. Gondoljuk tovább az igehirdetést – dr. Szabó Lajos
2. Felügyelők fóruma – Radosné Lengyel Anna
3. Hogyan segíthetjük új gyülekezetek születését?
– Deák László, Gáncs Péter
4. Üldözött keresztények közöttünk. – Yasmen Canadey
pakisztáni gyülekezeti munkatárssal Jó Angelika beszélget
5. Luther. Zenés életrajzi történet
– A szarvasi Szivárvány színjátszó tehetségműhely előadása
6. Nézzük együtt és beszéljük meg a Luther-rajzfilmet
– Szabóné Mátrai Marianna, Birkás-Sztrókay Edit

14.30 Kerületi díjak átadása

15.15 Záró istentisztelet úrvacsorával – Deák László

16.15 Úti áldás – Gáncs Péter

Gyermek- és ifjúsági programot egész nap biztosítunk.
Hideg ebédcsomagról az egyházkerület gondoskodik.
A nagy busszal érkező csoportok 50%-os támogatást igényelhetnek.
Zenei közreműködők:
Győri Dávid és a pestszentlőrinci Új Teremtés együttes,
valamint a soltvadkertei Carmina Hungarica Orff zenekar.

Jelentkezni a del.lutheran.hu
weboldalon lehet.

Jelentkezési határidő:

március 17.